

4. ÇUKUROVA
ULUSLARARASI BİLİMSEL
ARAŞTIRMALAR
KONGRESİ
21-23 ŞUBAT 2020/ ADANA

EDİTÖRLER
DR. HASAN ÇİFTÇİ
MERVE KIDIRYÜZ

ISBN:978-625-7914-79-6

SOSYAL BİLİMLER
KONGRE TAM METİN KİTABI
4. ÇUKUROVA
ULUSLARARASI BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR
KONGRESİ

21-23 ŞUBAT 2020 / ADANA

Editörler

DR. HASAN ÇİFTÇİ

MERVE KIDIRYÜZ

Institute Of Economic Development And Social Researches
Publications® (The Licence Number of Publisher: 2014/31220)

TR: +90 342 606 06 75

E posta: kongreiksad@gmail.com

www.iksad.com

www.iksadkongre.org

**Bu kitabın tüm hakları İKSAD'a aittir. İzinsiz
kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.**

**Kitapta bulunan eserlerin yasal ve etik sorumluluğu
yazarlara aittir.**

İksad Publications - 2019©

Yayın Tarihi : 05.04.2020

ISBN :978-625-7914-79-6

4. ÇUKUROVA ULUSLARARASI BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR KONGRESİ
21-23 ŞUBAT 2020 / ADANA

DÜZENLEYEN KURUMLAR
İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Sehrane KASIMİ
Dr. Botagul TURGUNBAEVA
Dr. Cavit POLAT

SAMIRA KHADHRAOUI
Zhuldyz SAKHI

KONGRE BAŞKANI

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK

RESMİ DİLLERİ

TÜRKÇE, RUSÇA, İNGİLİZCE, AZERİCE, KAZAKÇA, ARAPÇA

Kabul Edilen Bildiri Sayısı
135 bildiri

Reddedilen Bildiri Sayısı
29 bildiri

DEĞERLENDİRME SÜRECİ

**Tüm başvurular çift kör hakem değerlendirme sürecinden geçmiştir.*

GENEL KOORDİNATÖR
Merve KIDIRYÜZ

SUNUM ŞEKLİ
Sözlü sunum

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. Amanbay MOLDİBAEV

Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi

Dr. Akmaral S. SYRGAKBAYEVA

AI – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Armağan KONAK

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Dr. Anatoliy LOGİNOV

Ukrayna Şevçenko Lugan Milli Üniversitesi

Dr. A.S. KIDIRŞAYEV

Makhambet U. Batı Kazakistan Devlet Üniversitesi

Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA

Orleu Milli Kalkınma Enstitüsü

Dr. Bahıt KULBAEVA

S.Baybeşev Aktobe Üniversitesi

Dr. Bakıt OSPANOVA

H.Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi

Dr. Bayram BOLAT

Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA

K.Zhubanov Aktobe Devlet Bölge Üniversitesi

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. B.K.ZAYADAN

AI – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Botagul TURGUNBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Caner KARAVİT

Mimar Sinan Üniversitesi

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Dr. D.K.TÖLEGENOVA

Makhambet U. Batı Kazakistan Devlet Üniversitesi

Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA

Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi

Dr. Dursun KÖSE

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV

AI – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Elvan YALÇINKAYA

Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Fethi DEMİR

Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. Gulşat ŞUGAYEVA

Dosmukhamedov Atyrau Devlet Üniversitesi

Dr. G.I. ERNAZAROVA

AI – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Hikmet DEMİRCİ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Dr. İsaevna URKİMBAEVA

Abılay Han Uluslararası İlişkiler Üniversitesi

Dr. Kalemkas KALİBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Karligash BAYTANASOVA

AI – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. K.A.TLEUBERGENOVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Kenjehan MEDEUBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Kenan İLARSLAN

Afyon Kocatepe Üniversitesi

Dr. Keles Nurmaşulı JAYLIBAY

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. Kulaş MAMİROVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Mahabbat OSPANBAEVA

Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi

Dr. Maha Hamdan ALANAZİ

Riyad Kral Abdülaziz Teknoloji Enstitüsü

Dr. Malik YILMAZ

Atatürk Üniversitesi

Dr. Mavlyanov ABDİGAPPAR

Kırgızistan Elaralık Üniversitesi

Dr. Maira ESİMBOLOVA

Kazakistan Narkhoz Üniversitesi

Dr. Maira MURZAHMEDOVA

AI – Farabi Kazak Milli Üniversitesi

Dr. Metin KOPAR

Adıyaman Üniversitesi

Dr. Mustafa METE

Gaziantep Üniversitesi

Dr. Mustafa TALAS

Ömer Halisdemir Üniversitesi

Dr. Mustafa ÜNAL

Erciyes Üniversitesi

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. Han Nadejda

E.A. Buketov Karaganda Devlet Üniversitesi

Dr. Osman Kubilay GÜL

Cumhuriyet Üniversitesi

Dr. P.S. PANKOV

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Rustem KOZBAGAROV

M. Tınışbayev Kazak Araç ve İletişim Akademisi

Dr. Sarash KONYRBAEVA

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi

Dr. Salima N. KAIRJANOVA

Dosmukhamedov Atyrau Devlet Üniversitesi

Dr. Şara MAJITAYEVA

E.A. Buketov Karaganda Devlet Üniversitesi

Dr. Vecihi SÖNMEZ

Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Dr. Vera ABRAMENKOVA

Rusya Aile ve Eğitim Çalışmaları Enstitüsü

Dr. Yang ZiTONG

Wuhan Üniversitesi

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Dr. Zeynullina AYMAN

S. Toraygırov Pavlodar Devlet Üniversitesi

Dr. Zharkyn BALTABAEVA

Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi

Dr. Zongxian FENG

Xi'an Jiatong Üniversitesi

FOTOĞRAF GALERİSİ



FOTOĞRAF GALERİSİ



4 ÇUKUROVA ULUSLARARASI BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR KONGRESİ

AÇILIŞ PROGRAMI- 09.30

-Açılış konuşması

-Belgesel gösterimi

-Sergi Açılışı

KONGRE TARİHLERİ

: 21-23 Şubat 2020

KONGRE YERİ

: SEYHAN OTEL

KONGRE ADRESİ

: Reşatbey Mh., Turhan Cemal Beriker

Bulv. 20/A, 01120 Seyhan/Adana

Kongre Kuralları

Program bilimsel DİSİPLİN'ler gözetilerek hazırlanmıştır. Lütfen programı dikkatlice kontrol ediniz. Programda çalışmanıza ilişkin eksiklik/hata olduğunu düşünüyorsanız en geç 12 Şubat 2020 tarihine kadar **adanakongresi@gmail.com** adresi ile iletişime geçiniz. Programın yoğunluğu sebebiyle değişiklik taleplerinin karşılanamayacağını özellikle belirtmek isteriz

- Her bir sunum için ayrılan süre 10 dk'dır. **Bir yazarın birden fazla sunumu varsa her bir sunum için en çok 8-10 dk.** Kullanabilir. Lütfen sürenizi aşmamaya özen gösteriniz
- Oturumun başlatılması, sunum sıralamasının belirlenmesi, soru cevap alınması, ara verilmesi oturumun kapatılması ve oturuma ilişkin tüm hususlarda Kongre Tüzel Kişiliği'ni temsilen **Oturum Başkanları TAM YETKİLİDİR**
- Katılım belgeleri, oturum sonunda Oturum Başkanları tarafından teslim edilecektir
- Kongre özet ve tam metin kitapları, kongre takviminde belirtilen süre içerisinde yayınlanacaktır
- Diğer yayın alternatifleri için kongre sonrasında ayrıca bilgilendirme mesajı gönderilecektir
- Kongreye ilgili her konuda düzenleme ve yürütme kurulu üyelerimiz ile koordinatörlerimizin sizlere hizmet etmekten kıvanç duyacağını ayrıca belirtmek isterim.

Çok değerli çalışmanızla kongremize katılarak katkıda bulunduğunuz için yürekten teşekkür ederim.

Düzenleme Kurulu Başkanı:

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK

Oturum Başkanı:	Tarih 21.02.2020	Zaman:	Salon:
Dr. Mehmet ÖZCAN	Cuma	14 ⁰⁰ :16 ³⁰	-1-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZCAN	ÖĞRETMEN ADAYLARININ YANSITICI DÜŞÜNME BECERİLERİ		
Dr. Öğr. Üyesi Elif Başak SARIOĞLU	MULTİPL SKLEROZ (MS) HASTALIĞININ BİLİNİRLİĞİ VE SOSYAL MEDYADAKİ YANSIMASI		
Dr. Öğr. Üyesi Anıl TEKEOĞLU			
Arş. Gör. Taner ONAY	2023 EĞİTİM VİZYONU: OKUL YÖNETİCİLİĞİNİN PROFESYONEL BİR KARİYER ALANI OLMASINA YÖNELİK OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ		
Gökay ATILGAN			
Yusuf Oktay ATILGAN	ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN VE EBEVEYNLERİNİN ÖĞRENME STİLLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ		
Muhammed GÖKÇE			
Gökay ATILGAN	HARRY POTTER FİMLERİNDEKİ KARAKTERLERİN ARKETİPSEL NİTELİKLERİ		
Yusuf Oktay ATILGAN			
Muhammed GÖKÇE	ERGENLERDE PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMI İLE SINAV KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ		
Psikolojik Danışman İsmet Can TURHAN			
Dr. Öğr. Üyesi Egemen HANIMOĞLU	RESMİ VE ÖZEL ORTAOKUL 5. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İNGİLİZCE DERSİNDE KULLANDIKLARI ÖĞRENME STİLLERİNİN İNCELENMESİ		
Psikolojik Danışman İsmet Can TURHAN			
Dr. Öğr. Üyesi Egemen HANIMOĞLU	RESMİ VE ÖZEL ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN İNGİLİZCE DERSİNDEKİ MOTİVASYONLARIYLA İLGİLİ TUTUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI -ADANA İLİ ÖRNEĞİ -		
Bil. Uzm. Sevim ÇİLOĞULLARI			
Doç. Dr. Mahmut Oğuz KUTLU	AVANTAJLI VE DEZAVANTAJLI GRUP ÜYELERİNİN DIŞ GRUP TUTUMLARI VE KOLEKTİF EYLEM YÖNELİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI		
Bil. Uzm. Serap İDİKUT			
Doç. Dr. Mahmut Oğuz KUTLU	MEDYA AĞLARINDAKİ KAYIP ÖZNEYİ KÜRESEL KRİZİN DUVARINDA BULMAK DİJİTAL ÇAĞDA SOSYAL MEDYA VE DİJİTAL NARSİZİZM		
Araş. Gör. Deniz ENİÇ			
Doç. Dr. Leman Pınar TOSUN	MEDYA AĞLARINDAKİ KAYIP ÖZNEYİ KÜRESEL KRİZİN DUVARINDA BULMAK DİJİTAL ÇAĞDA SOSYAL MEDYA VE DİJİTAL NARSİZİZM		
Dr. Serkan BULUT			

Oturum Başkanı:	Tarih 21.02.2020	Zaman:	Salon:
Doç. Dr. Gamze VURAL	Cuma	14 ⁰⁰ :16 ³⁰	-2-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Serap GÖKBAYRAK	BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİNDE DENETÇİLERİN DENETİM RISKİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLARININ ARAŞTIRILMASI		
Öğr. Gör. Dr. Eray ÇETİN Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR	BAĞIMSIZ DENETİM KURULUŞLARININ ŞEFFAFLIK RAPORLARININ SÜREKLİ EĞİTİM KONULARI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ		
Dr. Öğr. Üyesi Emel BURAK Dr. Öğr. Üyesi Saadet TULUM Öğr. Gör. Ahmet Tuğrul KÜÇÜKYİĞİT Arş. Gör. Hamide SELÇUK	GİRİŞİMCİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE TEKNOLOJİK İNOVASYON EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA		
Öğr. Gör. Ahmet Tuğrul KÜÇÜKYİĞİT Dr. Öğr. Üyesi Emel BURAK Dr. Öğr. Üyesi Saadet TULUM	OTANTİK LİDERLİK TANIMLAMALARININ ve OTANTİK LİDERLİK BİLEŞENLERİNİN TARİHSEL SÜRECİNİN İNCELENMESİ ve YORUMLANMASI ile OTANTİK LİDERLİK BİLEŞENLERİNİN BELİRLENMESİNDE YENİ BİR YAKLAŞIM		
Öğr. Gör. Dr. Seda EREN Dr. Öğr. Üyesi Gülistan KAYA GÖK	SOME RELATIONS OF LAPLACIAN RESOLVENT ENERGY		
Serkan NAS Doç. Dr. Gamze VURAL	YAPAY SİNİR AĞLARI, MAKİNE ÖĞRENMESİ VE İSTATİKSEL TAHMİN TEKNİKLERİNİN LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ: ACİL SERVİSLERDE ETKİN FİNANSAL BÜTÇELERİN HAZIRLANMASI AMACIYLA HASTA GELİŞ SIKLIĞININ TAHMİNİNE YÖNELİK MODEL SEÇİMİ		
Doç. Dr. Gamze VURAL Serkan NAS	AKTİF KALİTESİNİN VE GELİR YAPISININ BANKA PERFORMANSINA ETKİSİ: BORSA İSTANBUL'DA İŞLEM GÖREN MEVDUAT BANKALARI ÜZERİNE BİR ANALİZ		
Doç. Dr. Neslihan COŞKUN KARADAĞ	VERGİ KAÇIRMAK MI, VERGİDEN KAÇINMAK MI?		
Doç. Dr. Neslihan COŞKUN KARADAĞ	GERİ KAZANIM KATILIM PAYINI PİGOU VERGİSİ OLARAK DÜŞÜNMEK...		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Dr. Fahri ÖZSUNGUR	Cumartesi	10 ³⁰ :12 ³⁰	-1-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Begüm ÇIĞŞAR	KREDİ RİSKLERİNİ BELİRLEMEDE VERİ MADENCİLİĞİ YÖNTEMLERİ: 2015-2016 YILLARI İÇİN KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ		
Azize Gizem YÜKSEKBAŞ FINDIKLI Dr. Öğr. Üyesi Fatma Feyza GÜNDÜZ	MARKOV ANALİZİ İLE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FAST – FOOD TÜKETİM TERCİHLERİNİN BELİRLENMESİ		
Havva KOCABAŞA Dr. Öğr. Üyesi Fatma Feyza GÜNDÜZ	MERSİN İLİNDEKİ OTEL MÜŞTERİLERİNİN GELECEK DÖNEM TERCİHLERİ: MARKOV ZİNCİRLERİ TEKNİĞİ		
Dr. Fahri ÖZSUNGUR	SUCCESSFUL AGING OF THE MALE		
Dr. Fahri ÖZSUNGUR	STRATEGIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PROBLEMS OF WOMEN ENTREPRENEURS		
Yüksek Mühendis Muhammet EMANET Öğr. Gör. Yusuf CEYLAN Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN	2019-2020 AV SEZONUNDA GÜNEY DOĞU KARADENİZ'DEKİ HAMSI'NİN (Engraulis encrasicolus L., 1758) BAZI POPULASYON PARAMETRELERİNİN BELİRLENMESİ		
F. Dilek ERYİĞİT	PHASELİS ANTİK KENTİ KULLANICILARININ ÇEVRE KORUMA İÇİN ÖDEME İSTEKLİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ		
Dr. Öğr. Üyesi M. Nisa MENCET YELBOĞA F. Dilek ERYİĞİT	BUĞDAY ÜRETİCİLERİNİN SULAMA SİSTEMLERİ TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: KONYA İLİ ÖRNEĞİ		
F. Dilek ERYİĞİT Dr. Öğr. Üyesi M. Nisa MENCET YELBOĞA	SERADA DOMATES ÜRETİMİ YAPAN ÜRETİCİLERİN TARIMSAL DESTEKLEME POLİTİKALARINDAN FAYDALANMA İSTEKLİLİĞİNDE ETKİLİ FAKTÖRLERİN ANALİZİ: ANTALYA İLİ ÖRNEĞİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Dr. Orkut SANCAKOĞLU	Cumartesi	10 ³⁰ :12 ³⁰	-2-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Res.Assist. Hüseyin Emre ÖZGÜR Res.Assist. Mustafa DAĞDELEN Assist. Prof. Dr. Mehmet İlteriş SARIGEÇİLİ	DEVELOPMENT OF A PROTOTYPE EXPERIMENTAL SETUP FOR MACHINE LEARNING BASED CONTROL APPLICATIONS		
Res.Assist. Mustafa DAĞDELEN Res.Assist. Hüseyin Emre ÖZGÜR Assist.Prof.Dr. Mehmet İlteriş SARIGEÇİLİ	THE EFFECT OF LINEAR POTENTIOMETERS ON THE FRICTION FORCE OF MECHANICAL SYSTEMS		
Dr. Orkut SANCAKOĞLU	NI-CO ALLOY COATINGS FOR INDUSTRIAL APPLICATIONS		
Celal Erkal KAHRAMAN Caner TUNA Doç. Dr. Tuncay DİKİCİ	100Cr6 RULMAN ÇELİĞİ KALİTESİNİN ÜRETİMİ VE KARAKTERİZASYONU		
Dr. Öğr. Üyesi Funda AK AZEM Celal Erkal KAHRAMAN Dr. Öğr. Üyesi Işıl BİRLİK Tülay KOÇ DELİCE	Ni ESASLI NANOKOMPOZİT KAPLAMALARIN PULS ELEKTROÇÖKTÜRME YÖNTEMİ İLE ÜRETİLMESİ VE KARAKTERİZASYONU		
Seden BATMAN	YENİ NESİL ELEKTİRİK ÜRETMEDE YEŞİL ENERJİ; MİKROBİYAL YAKIT HÜCRELER		
Arş. Gör. Canan USTA Prof. Dr. Gülay ÖZCAN	MONO VE Bİ-FONKSİYONEL REAKTİF BOYAR MADDELERLE PAMUKLU KUMAŞLARIN BOYANMASINDA BİYOBÖZÜNÜR TUZ KULLANIMININ ETKİLERİ VE YIKAMA PROSESİNİN EKOLOJİK OLARAK İYİLEŞTİRİLMESİ		
Şeyma Nur ALKAN Doç. Dr. A. Engin ÖZÇELİK Dr.Öğr.Üyesi İlker Ali ÖZKAN	IoT TABANLI İKİ EKSENLİ AKILLI GÜNEŞ EVİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Doç. Dr.Melike ÖZER KESKİN	Cumartesi	10 ³⁰ :12 ³⁰	-3-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Rojda ÖZDEMİR Doç. Dr. Binnaz KIRAN	3-6 YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN DUYGU DÜZENLEMESİ VE TERCİH ETTİKLERİ OYUN DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ		
Mustafa AKYOL Prof. Dr. İsa KORKMAZ	SESLİ KİTAPLARIN PROZODİK OKUMA BECERİSİNİ GELİŞTİRMeye ETKİSİ		
Doç. Dr. Melike ÖZER KESKİN Esmâ AKSAKAL	ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN GENETİĞİ DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMALARLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ		
Selda KABLAN Doç. Dr.Melike ÖZER KESKİN Dr. Öğr. Üyesi Adem DOĞAN	ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ		
Dr. Öğr. Üyesi Adem DOĞAN Dr. Öğr. Üyesi Reyhan AĞÇAM	MATEMATİK ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ANALOJİLER		
Gül SÜZER Doç. Dr. Binnaz KIRAN	TURKISH ACADEMICS' METAPHORIC PERCEPTIONS OF FACULTIES OF EDUCATION		
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÖÇER	BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE FLÖRT ŞİDDETİNE YÖNELİK TUTUM VE SOSYAL ONAY İHTİYACININ İNCELENMESİ		
Dr. Öğr. Üyesi Mazhar TUNÇ	ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN BALIK TÜKETİM ALİŞKANLIKLARININ BELİRLENMESİ		
Dr. Öğr. Üyesi Mazhar TUNÇ	MAĞRİB DİYARINDA HADİS		
Dr. İdil Eren KURT Prof. Dr. Turan AKBAŞ	EBEVEYNLİK STRESİ VE EVLİLİK KALİTESİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE STRESLE ÇİFT OLARAK BAŞ ETMENİN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİ		
Dr. İdil Eren KURT	FLÖRT ŞİDDETİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE YÖNELİK TUTUM ARASINDAKİ İLİŞKİDE ROMANTİK İLİŞKİLERE DAİR AKILCI OLMAYAN İNANÇLARIN ARACI ETKİSİNİN İNCELENMESİ		

Gül SÜZER
Doç. Dr. Binnaz KIRAN

BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE FLÖRT ŞİDDETİNE YÖNELİK
TUTUM, CİNSİYET VE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLM KORKUSUNUN
İNCELENMESİ

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Doç. Dr. Zuhale ERGEN	Cumartesi	10 ³⁰ :12 ³⁰	-4-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Doç. Dr. Zuhale ERGEN	ULUSAL VARLIK FONLARI VE TÜRKİYE VARLIK FONU UYGULAMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME		
Doç. Dr. Zuhale ERGEN	YENİLİKÇİ BÜTÇE YAKLAŞIMLARI VE TÜRKİYEDEKİ YANSIMALARI		
Hüseyin ATAŞ	FEN LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN MATEMATİK MOTİVASYON DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜMÜ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ADANA İLİ ÖRNEĞİ		
Arş. Gör. Taliye AKBIYIK	İŞÇİNİN İŞYERİNDE SUÇ İŞLEMESİ NEDENİYLE İŞ SÖZLEŞMESİNİN HAKLI NEDENLE FESHİ		
Arş. Gör. Taliye AKBIYIK	İŞVERENİN İŞÇİLERİ PSİKOLOJİK TACİZE (MOBBİNG) KARŞI KORUMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ		
Dr. Öğr. Üyesi Nurihan DALCI ÖZDOĞAN	İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞINDAN DOĞAN ZARARLARDAN HUKUKİ SORUMLULUK		
Öğr. Gör. Özcan KARATAY	KÜRESEL BİR EKONOMİK TEHDİT; KÜRESEL SAĞLIK SORUNLARI VE BUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE KÜRESEL KAMUSAL MAL OLARAK SAĞLIK HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Dr. Öğr. Üyesi Aydanur YENEL	Cumartesi	13 ⁰⁰ :15 ⁰⁰	-1-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Dr. Öğr. Üyesi Aydanur YENEL İclal Özge SATIL	OSMANİYE'DE BULUNAN GELENEKSEL ÜÇ EVİN RESTORASYON VE ÇEVRE DÜZENLEME ÖNERİSİ		
Öğr. Gör. Tuğçe KEMER Öğr. Gör. Dr. Nazife Mine ÇELEBİ YAZICIOĞLU	TARİHİ YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE GÜN İŞİĞİNDAN MAKSİMUM YARARLANILMASI HAKKINDA BİR ÖNERİ		
Arş. Gör. Esra ERTUĞRUL TOMSUK	SANATLA TEKNOLOJİNİN BULUŞTUĞU NOKTADA, İLHAMINI DOĞADAN ALAN DATA ESTETİĞİ		
Arş. Gör. Meltem ARARAT Dr. Öğr. Üyesi Tülay KARADAYI YENİCE	TARİHİ YAPILARIN RESTORASYONUNDA YAPAY ZEKÂ VE KULLANIM OLANAKLARI		
Dr. Öğr. Üyesi Dilşen ONSEKİZ Arş. Gör. Feyza AYDIN ÇOLAKOĞLU	İLÇE YERLEŞKELERDE ÇALIŞAN ÜNİVERSİTE PERSONELİNİN MERKEZ İLÇEDE İKAMET TERCİH NEDENLERİ VE GÖSTERGELERİ		
Arş. Gör. Pınar ZEĞERK Sıla BALTA Gaye TAŞKAN	İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEDE YEŞİL ALTYAPI UYGULAMALARI		
Öğr. Gör. Nevin ENGİN	GERİ DÖNÜŞÜM VE BULUNMUŞ MALZEMENİN BÜYÜSÜ - LISA KOKIN'IN SANATI		
Arş. Gör. Banu YÜCEL	GERİ DÖNÜŞÜM UYGULAMASI OLARAK SANAT YAPITI		
Doç. Dr. Sevcin YILDIZ Seden TURAMBERK ÖZERDEN	BİZANS'IN AYA İRİNİ'Sİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Doç. Dr. Ali ATEŞ	Cumartesi	13 ⁰⁰ :15 ⁰⁰	-2-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Doç. Dr. Ali ATEŞ	DÜZCE İLİ, MERKEZ İLÇESİ, KÜLTÜR MAHALLESİ ANA CADDE ÜZERİNDE YER ALAN YAPILARIN ZEMİN VE YAPI PERİYOTLARININ İNCELENEREK KAT YÜKSEKLİKLERİNİN BELİRLENMESİ		
Doç. Dr. Ali ATEŞ Caner Boran SUKUŞU Kamil Samet DOĞAN	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ MERKEZ KAMPÜSÜ TIP FAKÜLTESİ ÖNÜNDE BULUNAN KONSOL TİPİ İSTİNAT DUVARININ STATİK VE DİNAMİK ANALİZİ		
Eralp KAYA Doç. Dr. Taner UÇAR	YÜKSEK BİNA TAŞIYICI SİSTEMLERİNİN GELİŞİMİNİN ve YAPISAL TASARIM ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ		
Arş. Gör. Mustafa CEYLAN	HAVA FOTOĞRAFI VE UYDU GÖRÜNTÜSÜ YARDIMIYLA KÖYLERDEKİ DEĞİŞİMİN KONUMSAL VE ZAMANSAL OLARAK İNCELENMESİ: GÜMÜŞHANE İLİ ELMAÇUKURU KÖYÜ ÖRNEĞİ		
Arş. Gör. Mustafa CEYLAN	YERSEL FOTOGRAMETRİ İLE TARİHİ YAPILARIN 3 BOYUTLU MODELLEMESİNE BİR BAKIŞ: GÜMÜŞHANE İLİ PİŞTOFLU MAHALLESİ HARABE MODELLEMESİ		
Ayşegül Türkü GÜÇLÜ Arş. Gör. Osman OKTAR Prof. Dr. Hediye ERDOĞAN	KIRIKKALE VE ÇEVRESİ GNSS İSTASYONLARI DAVRANIŞLARININ TANIMLANMASI		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Dr. Gülseren YILDIZ ÖZ	Cumartesi	13 ⁰⁰ :15 ⁰⁰	-3-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Deniz AKTAŞ Prof. Dr. Aylin DÖĞEN	ÇEVRESEL ÖRNEKLERDE CRYPTOCOCCUS TÜRLERİNİN ARAŞTIRILMASI VE EŞEY TİPİNİN BELİRLENMESİ		
Dr. Metin YILDIRIM Dr. Ulas DEGIRMENCI Merih AKKAPULU Prof. Dr. Ulku COMELEKOGLU Prof. Dr. Ali Erdinc YALIN Prof. Dr. Serap YALIN	THE EFFECT OF USNIC ACID ON BREAST CANCER		
Arş. Gör. Ayşe Nur HAZAR-YAVUZ Dr. Muhammet Emin CAM Rumeysa Macide KELES Busra ERTAS Vilson XHAFA Prof. Dr. Levent KABASAKAL	INVESTIGATION OF SINGLE AND COMBINED EFFECTS OF PYCNOGENOL AND CURCUMIN ON TYPE 2 DIABETES MELLITUS MODEL INDUCED BY HIGH-FAT DIET AND LOW-DOSE STREPTOZOTOCIN IN RATS		
Dr. Öğr. Üyesi Hülya GÜLER Dr. Öğr. Üyesi Ender ŞENOL	ADLI RAPOR DÜZENLENMESİNDE YÜZDE SABİT İZ DEĞERLENDİRMESİNDEKİ GÜNCEL DEĞİŞİKLİKLER		
Dr. Gülseren YILDIZ ÖZ	BAKTERİLERDE UV ETKİSİ VE FOTOREAKTİVASYON İLE DNA HASARI ONARIM MEKANİZMASI		
Dr. Gülseren YILDIZ ÖZ	VETERİNER TEŞHİS ve ANALİZ LABORATUVARLARINDA KALİTE KONTROL SİSTEMİ ve AKREDİTASYON SÜRECİ		
Dr. Gülseren YILDIZ ÖZ	SAANEN VE KIL KEÇİLERİNDE SERUM MAGNEZYUM VE MANGAN SEVİYELERİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Prof. Dr. Sarp Korkut SÜMER	Cumartesi	13 ⁰⁰ :15 ⁰⁰	-4-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Yıldıray YILMAZ Dr. Öğr. Üyesi Erdal GÜVENOĞLU	FREE SPACE DETECTION FOR VISUALLY IMPAIRED PEOPLE		
Prof. Dr. Kemal FİDANBOYLU Ayşenur HATİPOĞLU Faik Fatih KORKMAZ Mert SUBRAN	TRIZ ARAÇLARINDAN FONKSİYONEL ANALİZ VE KÖK ÇELİŞKİ ANALİZİ KULLANARAK BİR MÜHENDİSLİK PROBLEMİNİN ÇÖZÜMÜ		
Harun-Ur-RASHİD	PERFORMANCE ANALYSIS OF DIFFERENT MACHINE LEARNING TECHNIQUES ON BANKNOTE AUTHENTICATION		
Öğr. Gör. Dr. Nacide KIZILDAĞ	LITTER DECOMPOSITION AND ITS IMPORTANCE IN TERRESTRIAL ECOSYSTEMS		
Dr. Selda KILIÇ ÇETİN	DETERMINATION OF MAGNETOCALORIC EFFECT BY DIRECT AND INDIRECT MEASUREMENT TECHNIQUES		
Cihat Ediz AKBABA Dr. Öğr. Üyesi Adem POLAT	GÖRÜNTÜ İŞLEME TEKNİKLERİ KULLANILARAK MEME KANSERİ HÜCRELERİNİN TESPİT EDİLMESİ VE GELİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ		
Cihan EFİL Dr. Öğr. Üyesi Hasan GÖKTAŞ	DUAL AXIS DRIVE YÖNTEMİYLE VRG İÇİN SİSTEM HASSASİYETİ ARTIRMA		
Dr. Öğr. Üyesi İlknur HOŞ	GATE YAZILIMI İLE PROTON TERAPİDE YAYILMIŞ BRAGG ZİRVESİ IŞINLARI (SOBP) KULLANARAK AKCİĞER KANSERİ TEDAVİSİ		
Prof. Dr. Gıyasettin ÇİÇEK Prof. Dr. Sarp Korkut SÜMER Prof. Dr. Cem Ömer EGESEL Doç. Dr. Sait Muharrem SAY Doç. Dr. Arda AYDIN	ZEYTİN AĞACI BUDAMA ARTIK POTANSİYELİNİN HESAPLANMASINA YÖNELİK KATSAYININ BELİRLENMESİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Prof. Dr. Lütüye GENÇER	Cumartesi	15 ³⁰ :17 ³⁰	-1-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Berna DEMİR Prof. Dr. Ahmet İLÇİM	TEHLİKE ALTINDAKİ SALVIA SERICEO-TOMENTOSA VAR. TOMENTOSA RECH. FIL. ve SALVIA SERICEO-TOMENTOSA VAR. HATAYICA F.CELEP & DOĞAN TAKSONLARININ KARŞILAŞTIRILMALI ANATOMİK ÖZELLİKLERİ		
Arş. Gör. Dr. Didem AKSU Mamadou Malick Diallo Prof. Dr. Guven OZDEMİR	EFFICIENT DEGRADATION OF p-TOLUIC ACID BY STRAIN 3a2 AND DETERMINATION OF RING HYDROXYLATING DIOXYGENASE GENES		
Dr. Öğr. Üyesi Şeker DAĞ Prof. Dr. Lütüye GENÇER Prof. Dr. Şifa TÜRKÖĞLU	KSENOBİYOTİKLERE GENEL BİR BAKIŞ		
Kemal GÖKÇE Dr. Öğr. Üyesi Şeker DAĞ	KOLON VE MİDE KANSERLİ BİREYLERDE ERİTROSİT GLUTATYON S- TRANSFERAZ AKTİVİTESİNİN BELİRLENMESİ		
Arş. Gör. Dr. Burak KOÇAK	CARBOFURAN'IN TOPRAKTAKİ DAVRANIŞLARINA GENEL BİR BAKIŞ		
Arş. Gör. Dr. Zehra ÖKSÜZ Prof. Dr. Mehmet Sami SERİN	İNSAN VASKÜLER ADEZYON PROTEİNİ-1 (VAP-1): HEPATİT B VİRÜSÜ İLE İNFEKTE HASTALARDAKİ SERUM DÜZEYLERİ		
Dr. Bahar MERYEMOĞLU	THE USE OF EXTRUDED ACTIVATED CARBON SUPPORTED METAL CATALYST FOR AQUEOUS PHASE REFORMING		
Şeyma YILDIZ Dr. Öğr. Üyesi Muharrem KARABÖRK	MANYETİK ÖZELLİKLİ Fe 3 O 4 @GO@5-FU KOMPOZİT SENTEZİ VE KARAKTERİZASYONU		
Dr. Zarife PANCAR	İNSPIRATUAR KAS ANTRENMANI İLE BİRLİKTE ARI SÜTÜ TAKVİYESİNİN SİGARA BAĞIMLISI BİREYLERDE HEMOGLOBİN VE HEMATOKRİT SEVİYELERİNE ETKİSİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Prof. Dr. Ufuk KARADAVUT	Cumartesi	15 ³⁰ :17 ³⁰	-2-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Tezcan CANİK Prof. Dr. Ali İhsan ÖZTÜRK Öğr. Gör. Dr. Tahsin ÖZER	ZEYTİNYAĞI KALİTESİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER		
Prof. Dr. Sadettin GÜRSÖZ Zir. Müh. Tuba ÇELİK	BAĞCILIKTA KULLANILAN 110 R VE 1103 P ANAÇLARININ VEGETATİF GELİŞİME ETKİLERİ		
Zir. Müh. Hatice TİMURAĞAOĞLU Prof. Dr. Sadettin GÜRSÖZ	KURU ÜZÜM; ÜRETİM YERLERİ VE KURUTMA YÖNTEMLERİNİN ÖNEMİ		
Dr. Öğr. Üyesi Önder OTLU Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Raika KIRAN Dr. Öğr. Üyesi Yeliz KAŞKO ARICI	PEKMEZ VE RESVERATROL'UN FARKLI DOKULARDA DMBA KAYNAKLI OKSİDATİF STRES ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ		
Dr. Aykut BURÇUT Prof. Dr. Ulviye KUMOVA	AKDENİZ BÖLGESİ BAL ARISI POPULASYONLARINDA BAL VERİMİNİN BELİRLENMESİ		
Öğr. Gör. Cengiz KEŞMER Doç. Dr. Ayhan GENÇER Doç.Dr. Ayben KILIÇ PEKGÖZLÜ Öğr. Gör. Mehmet BEBEKLİ	KIZILÇAM KABUĞUDAN DOĞAL BOYARMADDE ÜRETİMESİ VE BOYAMADA ORGANİK MORDAN KULLANIMININ ETKİSİ		
Öğr. Gör. Cengiz KEŞMER Doç. Dr. Ayhan GENÇER Doç.Dr. Ayben KILIÇ PEKGÖZLÜ Öğr. Gör. Mehmet BEBEKLİ	SOĞAN KABUĞUNDAN DOĞAL BOYA ELDESİ VE ÜZÜM SİRKESİNİN KAĞIT BOYAMA PERFORMANSI		
Betül KILINÇLI	SÜPER MEYVELERİN İNSAN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ VE TÜRKİYE'DEKİ DURUMU		
Doç. Dr. Ömer SÖZEN Prof. Dr. Ufuk KARADAVUT	KIRŞEHİR EKOLOJİK KOŞULLARINDA YETİŞTİRİLEN KURU FASULYE GENOTİPLERİNİN VERİME ETKİ EDEN KARAKTERLER ARASI ÇOKLU BAĞLANTI PROBLEMİNİN ARAŞTIRILMASI		
Prof. Dr. Ufuk KARADAVUT Doç. Dr. Ömer SÖZEN Prof. Dr. Mehmet YAĞMUR	TR71 BÖLGESİ KAPSAMINDA YETİŞTİRİLEN YEŞİL MERCİMEĞİN EKİM, ÜRETİM VE VERİMLİLİĞİNE YÖNELİK ÜRETİM PLANLAMASI VE PROJEKSİYON ÇALIŞMASI		
Zir. Yük. Müh. Muhittin ÜNAL	AVCILIK VE YABAN HAYATINDA BAZI AV KUŞLARININ TARIMSAL ÜRETİMDEKİ YERİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Prof. Dr. Songül TÜMKAYA	Cumartesi	15³⁰:17³⁰	-3-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Dr. İpek YILDIZ	CAHİT SITKI TARANCI'NIN ŞİİRLERİNDE MİLLÎ VE KÜLTÜREL DEĞERLERİN İŞLENİŞİ		
Dr. Öğr. Üyesi Şule GÜMÜŞ	ATALARIN DİLİNDEN KADIN: TÜRK BOYLARININ ATASÖZLERİNDE KADIN ALGISİ		
Dr. Hasan UŞTU	İLKÖĞRETİM ÖĞRETMENLERİNİN BÜTÜNLEŞİK STEAM EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ		
Dr. Hasan UŞTU	KATILIMCI EYLEM ARAŞTIRMASI SÜRECİNİ YAŞAYAN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN EYLEM ARAŞTIRMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ		
Dr. Öğr. Üyesi Alev ÖNDER	ÖMER SEYFETTİN'İN BAHAR VE KELEBEKLER HİKÂYESİNDE KADIN DÜNYASI		
Doç. Dr. İsa DEVECİ Hayri DAŞCI	TÜBİTAK ARAŞTIRMA PROJELERİ YARIŞMASINA KATILAN DANIŞMAN ÖĞRETMENLERİN PROJE DENEYİMİ		
Dr. Öğr. Üyesi Zekiye ÇAĞIMLAR Fülya YEŞİLOĞLU UÇAR	İLKOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN ATASÖZÜ VE DEYİMLERİN ÖĞRENCİLERİN DİL KULLANIMINA ETKİSİ		
Prof. Dr. Songül TÜMKAYA Fülya YEŞİLOĞLU UÇAR	İLKOKUL EĞİTİMİNDE AİLE KATILIMINA VE ENGELLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİ		

Oturum Başkanı:	Tarih 22.02.2020	Zaman:	Salon:
Uzm. Dr. Mehmet Cenk BELİBAĞLI	Cumartesi	15 ³⁰ :17 ³⁰	-4-
Yazarlar	Konu Başlığı		
Fzt. Edip Anıl ÇOPUR Dr. Öğr. Üyesi Çetin SAYACA	KRONİK İNMELİ HASTALARDA DUYU ORGANİZASYON TESTİ İLE GÖVDE KONTROLÜ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ		
Uzm. Dr. Mehmet Cenk BELİBAĞLI	AN UPDATE TO THE PRIMARY CARE PERSPECTIVE ABOUT THE THYROID FUNCTION IN OBESE CHILDREN		
Uzm. Dr. Kübra İRDAY DEMİR	İNFLAMATUVAR BARSAK HASTALIKLARI VE OBEZ ÇOCUKLAR		
Öğr. Gör. Ece KURT Prof. Dr. Ayten ZAYBAK	MEKANİK VENTİLASYONDAKİ HASTALARINHEMŞİRELİK GİRİŞİMLERİ SIRASINDA DENEYİMLERİ AĞRI DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ		
Dr. Öğr. Üyesi Zehra ESKİMEZ Öğr. Gör. İpek KÖSE TOSUNÖZ Hemşire Alev KESKİN Öğr. Gör. Ece KURT Prof. Dr. Saime PAYDAŞ Öğr. Gör. Bülent KAYA	HEMODİYALİZ TEDAVİSİ GÖREN KRONİK BÖBREK YETMEZLİĞİ HASTALARINDA HEMŞİRELİK TANILARININ BELİRLENMESİ: ROPER, LOGAN VE TIERNEY'İN HEMŞİRELİK MODELİ		
Dr. Karimova Rəna Cabbar Kızı Shahmammadova Sevinc Osman Kızı Hasanova Humar Aliövsət Kızı Iskandarova Zülfiyyə Şamil Kızı	KARACİĞER HASTALIĞININ ETYOLOJİSİ		
Dr. Öğr. Üyesi Leman SENCAR Dr. Öğr. Üyesi Yurdun KUYUCU	MATRİKS METALLOPROTEİNAZ 9 VE 12 İLE MATRİKS METALLOPROTEİNAZ DOKU İNHİBİTÖRÜ-1 EKSPRESYONLARININ ENDOMETRİYOTİK DOKULARDA İMMUNOHİSTOKİMYASAL OLARAK GÖSTERİLMESİ		
Uz. Dr. Özer ÖZLÜ Uz. Dr. Abdulkadir BAŞARAN Uz. Dr. Kayhan GÜRBÜZ	EV İÇİ ÇOCUK YANIKLARINDA KOLAYLAŞTIRICI ETKENLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ		
Uz. Dr. Kayhan GÜRBÜZ Uz. Dr. Özer ÖZLÜ Uz. Dr. Abdulkadir BAŞARAN	YANIK MERKEZİMİZDEKİ 2 YILLIK MORTALİTENİN DEĞERLENDİRİLMESİ		
Dr. Öğr. Üyesi Zehra TOPAL	YIKICI DUYGUDURUM DÜZENLEYEMEME BOZUKLUĞUNUN TEDAVİSİNDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR		
Dr. Öğr. Üyesi Deniz Erdan KOCAMAZ Fzt. Kamil ÖZDEMİR	BENZİN İSTASYONU ÇALIŞANLARINDA ANTİSTATİK BOT KULLANIMIN AYAK SAĞLIĞINA ETKİSİ		
Öğr. Gör. Dr. Sema POLAT Prof. Dr. Ahmet Hilmi YÜCEL	AKILLI TELEFON KULLANMA SÜRESİNİN EL KAVRAMA KUVVETİ VE BAŞPARMAK FLEKSİYON KAS KUVVETİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ		

POSTER SUNUMLAR	Cumartesi
Yazarlar	Konu Başlığı
Yann Emmanuel MIASSI	ANALYSIS OF THE DETERMINANTS OF AGRICULTURAL MECHANIZATION IN WEST AFRICA: CASE OF THE REPUBLIC OF BENIN
Dr. Özgür POLAT Ceyda HEMEN Efe Deniz ÖZTÜRK	JELATİN-KARBOKSİMETİL SELÜLOZ KABUK SİSTEMİ KULLANILARAK ZEYTİNYAĞININ KOMPLEKS KOASERVASYON YÖNTEMİ İLE KAPSÜLLENMESİ VE FARKLI BİYOTEKNOLOJİK UYGULAMALARININ ARAŞTIRILMASI
Tuğba KÖKEN Prof. Dr. Yusuf KALENDER	DİMETOAT'IN SIÇAN BEYİN DOKUSU ÜZERİNE TOKSİK ETKİSİ VE FERULİK ASİTİN KORUYUCU ROLÜ
Dr. Özgür POLAT Ceyda HEMEN Bekir ÖZKAN İbrahim Kayahan ÖZBOZKURT	POLİMERİK KATKILARIN ÇİMENTO BAZLI MALZEMELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ
Nida ARASAN Doç. Dr. S. Ferda MUTLU	PEYNİR ALTI SUYUNDAN FERMANTASYON YOLU İLE ETANOL ÜRETİMİ
Dr. Ulas DEGİRMENCI Dr. Metin YILDIRIM Onur ÖZTORNACI Prof. Dr. Bahar TAŞDELEN Prof. Dr. Dilek ÇİÇEK YILMAZ Prof. Dr. Ali Erdinc YALIN	KORONER ARTER HASTALARINDA SIKLIKLA KULLANILAN İLAÇLARIN VE LİPİT PROFİLLERİNİN KRUPPEL BENZERİ FAKTÖR 2 DÜZEYLERİNE ETKİSİ
Dr. Özgür POLAT Ceyda HEMEN İbrahim Kayahan ÖZBOZKURT	KOBALT VE DEMİR İLE MODİFİYE EDİLMİŞ SİLİKA DESTEKLİ HETEROJEN KATALİZÖR SİSTEMLERİ KULLANARAK DİOKTİL TEREFTALAT SENTEZLENMESİ

İÇİNDEKİLER

KONGRE KÜNYESİ	I
BİLİM KURULU	II
FOTOĞRAF GALERİSİ	III
KONGRE PROGRAMI	IV
İÇİNDEKİLER	V

Yazar	Başlık	No
Eray ÇETİN Alpaslan YAŞAR	BAĞIMSIZ DENETİM KURULUŞLARININ ŞEFFAFLIK RAPORLARININ SÜREKLİ EĞİTİM KONULARI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	1-9
Ayten Muharremova	20. YÜZYILIN BAŞLARINDA İNGİLTERE- AZERBAYCAN İLİŞKİLERİNDE EKONOMİK FAKTÖR	10-12
Mehmet Özcan	ÖĞRETMEN ADAYLARININ YANSITICI DÜŞÜNME BECERİLERİ	13-20
Şule GÜMÜŞ	ATALARIN DİLİNDEN KADIN: TÜRK BOYLARININ ATASÖZLERİNDE KADIN ALGISI	21-30
Hasan UŞTU Ayşe MENTİŞ TAŞ	KATILIMCI EYLEM ARAŞTIRMASI SÜRECİNİ YAŞAYAN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN EYLEM ARAŞTIRMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	31-37
Esra ERTUĞRUL TOMSUK	SANATLA TEKNOLOJİNİN BULUŞTUĞU NOKTADA, İLHAMINI DOĞADAN ALAN “DATA ESTETİĞİ”	38-43

BAĞIMSIZ DENETİM KURULUŞLARININ ŞEFFAFLIK RAPORLARININ SÜREKLİ EĞİTİM KONULARI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF TRANSPARENCY REPORTS OF INDEPENDENT AUDIT FIRMS IN TERMS OF CONTINUING EDUCATION SUBJECTS

Öğr. Gör. Dr. Eray ÇETİN¹

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Doç. Dr. Alpaslan YAŞAR

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

ÖZET

Bağımsız denetim faaliyetlerinin kalite düzeylerinin artırılması birçok faktöre bağlı olmakla birlikte denetçilerin yüksek derecede mesleki bilgi ve yeterliliğe sahip olmalarını gerektirmektedir. Bu çalışmanın amacı, Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği kapsamında bağımsız denetim kuruluşları tarafından yıl içerisinde denetçilere yönelik olarak gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesidir. Bu kapsamda denetim kuruluşları tarafından 2018 yılında yayımlanan Şeffaflık Raporları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma bulguları, denetim kuruluşları tarafından sürekli eğitim kapsamında farklı başlıklar ve ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirildiğini göstermektedir. Sonuçlar denetim kuruluşlarının genel olarak Bağımsız Denetim Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Tablo Standartları, Vergi Mevzuatı, Türkiye Muhasebe Standartları ve Bağımsız Denetimde Etik İlkeler konularında eğitimlerini yoğunlaştırmakla birlikte farklı konularda da eğitim verdiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum bağımsız denetçilerin eğitimleri için belirlenen konuların belirli başlıklarda yoğunlaşmasıyla birlikte ihtiyaç duyulan diğer konularda da eğitim verildiği şeklinde değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürekli eğitim, Şeffaflık raporları, Bağımsız denetim, Denetçi eğitimi

¹ Sorumlu yazar

ABSTRACT

Increasing the quality of independent auditing depends on many factors and requires high level of professional knowledge and competence. The purpose of this study is to evaluate the training activities carried out by the audit firms for the auditors within the scope of the Continuing Education Regulation for Independent Auditors. In this context, Transparency Reports published by audit firms in 2018 were analyzed by content analysis method. Research findings show that training activities are carried out by audit firms in line with different topics and needs within the scope of continuing education. According the results audit firms mostly organized continuous training on "Independent Auditing Standards", "Turkey Financial Reporting Standards", "Financial reporting Standards for Large and Medium-Sized Enterprises", "Tax Legislation", "Turkey Accounting Standards" and "Ethics in Independent Auditing ". However, they also provided training on different topics. This situation is evaluated as the subjects determined for the training of independent auditors are focused on certain topics, as well as training on other subjects needed.

Key Words: Continuing education, Transparency reports, Independent audit, Auditor training

1. GİRİŞ

Bağımsız denetçilerin daha kaliteli denetim faaliyetlerinde bulunmaları birçok faktöre bağlı olmakla birlikte aynı zamanda bağımsız denetçinin mesleki bilgi ve yeterlilik, tecrübe ve eğitimine bağlıdır. Bu kapsamda, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından 04.11.2017 tarihinde Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği yayımlanmıştır. Tebliğ’de Sürekli eğitim “Bağımsız denetçilerin etik kurallara uygun ve yüksek kalitede hizmet sunabilmeleri için gerekli olan mesleki bilgi ve becerilerinin yeterli seviyede tutulması ve geliştirilmesi amacıyla Kurumca belirlenen esaslar çerçevesinde yürütülen eğitimi” olarak tanımlanmıştır (Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği, Md. 4/ 1 bendi). Tebliğin 7. maddesinde Eğitim konuları, temel mesleki konular ve destekleyici konular olarak belirlenmiştir. Temel mesleki konular; muhasebe, denetim, etik kurallar, finans ve kurumsal yönetim konularını kapsar. Finans; sermaye piyasası, bankacılık, sigortacılık, özel emeklilik ve finansal yönetim konularından oluşurken, Destekleyici konular; mesleki gelişime katkı sağlayacak diğer konular ile kişisel gelişime katkı sağlayacak konuları kapsamaktadır (Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği, Md. 7). Bağımsız denetim kuruluşları tebliğ kapsamında yıl içerisinde denetçilere sağlamış oldukları eğitimleri ve bunlara ilişkin içerikleri ilgili yılsonunda yayınlamış oldukları Şeffaflık Raporu’nda açıklamaktadırlar.

Bu çalışmanın amacı, Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği kapsamında denetim kuruluşları tarafından yıl içerisinde denetçilere yönelik olarak gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesidir. Bu amaçla KGK tarafından lisanslanan 127 Bağımsız Denetim Kuruluşu’nun 2018 yılı bildirimleri incelenerek Şeffaflık Raporu yayınlayan 82 kuruluş belirlenmiştir. Şeffaflık raporlarında ise 72 bağımsız denetim kuruluşunun şeffaflık raporlarında eğitim içeriklerine yer verdiği tespit edilmiştir. Söz konusu raporlar üzerinde yapılan inceleme sonucunda elde edilen bulgular; denetim kuruluşu ve eğitim içerikleri yönünden Tablolarda sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgular; denetim kuruluşlarının genel olarak Bağımsız Denetim Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Tablo Standartları, Vergi Mevzuatı, Türkiye Muhasebe Standartları ve Bağımsız Denetimde Etik İlkeler konularında eğitimlerini yoğunlaştırmakla birlikte farklı konularda da eğitim verdiklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum bağımsız denetçilerin eğitimleri için belirlenen konuların belirli başlıklarda yoğunlaşmasıyla birlikte ihtiyaç duyulan diğer konularda da eğitim verildiği şeklinde değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede; ikinci bölümde, bağımsız denetçilerin sürekli eğitimine ilişkin kısa açıklama yapılmıştır. Araştırmanın yöntemine üçüncü bölümde, araştırma bulgularına dördüncü bölümde yer verilmiştir. Son bölümde ise, çalışmanın sonuçları belirtilmiştir.

2. BAĞIMSIZ DENETİMDE SÜREKLİ EĞİTİM

Denetim firmaları gerek temel mesleki konularda gerekse de destekleyici konularda yıl içerisinde sürekli eğitim faaliyetlerini yürütmektedirler. Bu eğitimler farklı başlıklarda, farklı denetim görevlilerine ve farklı sürelerle bağlı olarak her bir denetim firmasının kurumsal politikalarına ve ihtiyaçlara göre düzenlenmektedir.

Uluslararası Muhasebe Eğitim Standartları Kurulu (IAESB), 15.12.2014 tarihinde Finansal Tabloların Denetiminden Sorumlu Katılım Ortakları için Profesyonel Yetkinlik, içerikli Uluslararası Eğitim Standardı (IES) 8 (Revize)'i yayınlamıştır. Söz konusu standart kapsamında Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) üye organları, bir katılım ortağı rolünü yerine getiren muhasebe meslek mensuplarının, Standart'ta öngörülenlerle sınırlı olmamak kaydıyla, öğrenme çıktılarının elde edilmesini, gösterilen mesleki yeterliliğin geliştirilmesini ve sürdürülmesini talep etmektedirler. Standart'ta denetim alanında belirlenen öğrenme çıktıları; (i) Genel bir denetim stratejisinin bir parçası olarak önemli yanlışlık risklerinin tanımlanmasına ve değerlendirilmesine öncülük etmek, (ii) Önemli yanlışlık risklerine verilen yanıtları değerlendirmek, (iii) Denetimin yürürlükteki denetim standartlarına ve ilgili yasa ve düzenlemelere uygun olarak yapıp yapılmadığını değerlendirmek ve (iv) Uygun denetim konularının bir açıklaması da dahil olmak üzere uygun bir denetim görüşü ve ilgili denetim raporu geliştirmek, olarak ifade edilmiştir.

Türkiye'de Bağımsız Denetim faaliyetlerinin düzenlenmesi amacıyla 26.12.2012 tarihli ve 28509 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bağımsız Denetim Yönetmeliği, denetim kuruluşlarının ilgili mevzuatlar çerçevesinde gerçekleştirecekleri bağımsız denetime, bağımsız denetim kuruluşlarına ve bağımsız denetçilere ilişkin usul ve esasları belirlemiştir. Yönetmelik kapsamında Sürekli Eğitim başlığında bağımsız denetçilerin sürekli eğitime tabi tutulmaları hususu vurgulanmıştır. Ayrıca ilgili Yönetmelik'te 21.10.2014 tarihinde yapılan değişiklikle bir takvim yılında Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşların (KAYİK) denetimi yapmış denetim kuruluşları ilgili takvim yılını müteakip, özel hesap dönemi kullanan denetim kuruluşları ise hesap dönemi kapanışını müteakip dördüncü ayın sonuna kadar yıllık şeffaflık raporunu Kuruma (KGK) bildirilmesi ve kendi internet sitelerinde yayımlanması yükümlülüğü getirilmiştir (Bağımsız Denetim Yönetmeliği, Md. 36). İlgili madde kapsamında bağımsız denetim kuruluşları, denetçilerinin sürekli eğitimine yönelik izlenen politikalar hakkında açıklamalara da şeffaflık raporunda yer verme yükümlülüğü altındadırlar.

Özellikle son yıllarda yaşanan küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle, muhasebe mesleğinin standart ve uygulamaları da önemli düzeyde değişmiş bu değişim küresel ölçekte düşünebilen ve onun gereklerini yerine getirebilme yetkinliğine sahip bağımsız denetçilerin olmasını zorunlu kılmış ve buna bağlı olarak bağımsız denetimde sürekli mesleki eğitim konusu büyük önem kazanmıştır (Tanç ve Gümrah, 2016).

Mesleki yetkinliğin kazanılmasında olduğu gibi geliştirilmesinde de muhasebe ve denetim mesleklerindeki değişim ve gelişmelerin gerektirdiği yeni bilgi ve becerilere sahip olunmalıdır. Bu bağlamda meslek mensuplarının mesleki faaliyetlere devam ettikleri süre boyunca sürekli mesleki gelişimlerini sağlayabilmeleri ancak sürekli mesleki eğitim programlarına katılımları ile mümkün olabilecektir (İskender ve Kırlioğlu, 212). Denetim elemanlarının mesleki yetkinliklerinin artırılması ve buna bağlı olarak bağımsız denetim faaliyetlerinin kalitesinin artırılması amacıyla önemli bir rol oynayan sürekli eğitim, titizlikle yürütülmesi gereken faaliyetlerdir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği kapsamında denetim kuruluşları tarafından yıl içerisinde denetçilere yönelik olarak gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin 2018 yılı için içerik analizi yöntemiyle incelendiği bu çalışmada takip edilen yöntem şu şekildedir;

- ❖ KGK'nun bağımsız denetim lisansı verdiği denetim kuruluşları belirlenmiştir.
- ❖ Bağımsız denetim kuruluşlarının KGK nezdinde yayınlamış oldukları Şeffaflık Raporları incelenmiş ve 2018 yılı kapsamında KAYİK denetimi gerçekleştirmeyen işletmeler Şeffaflık Raporu yayımlamadıkları için ayrılmıştır.
- ❖ Daha sonra Şeffaflık Raporları kapsamında, eğitim içeriği mevcut olmayan bağımsız denetim kuruluşları ayrılmıştır.
- ❖ Örneklemdeki bağımsız denetim kuruluşlarının şeffaflık raporları Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği kapsamında içerik analizi yöntemiyle incelenerek, bu kapsamdaki şeffaflık raporları doğrultusunda bağımsız denetçilerin sürekli eğitimine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Örneklem Seçimi

Bu araştırmanın ana kütlesi KGK tarafından lisanslanan 127 Bağımsız Denetim Kuruluşundan oluşmaktadır. Araştırma konusu kapsamında 2018 yılı içerisinde KAYİK denetimi yapmayan ve Şeffaflık Raporları kapsamında sürekli eğitim içeriği bulunmayan denetim kuruluşları dışında kalan 72 denetim kuruluş araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Araştırmada KGK web sayfasındaki bağımsız denetim kuruluşlarına ait şeffaflık raporları kullanılmıştır. Araştırma yılı olarak 2018 yılının seçilmesinin sebebi Bağımsız Denetim Yönetmeliği'nde 21.10.2014 tarihinde yapılan değişiklikle bir takvim yılında Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşların (KAYİK) denetimi yapmış denetim kuruluşları ilgili takvim yılını müteakip, özel hesap dönemi kullanan denetim kuruluşları ise hesap dönemi kapanışını müteakip dördüncü ayın sonuna kadar yıllık şeffaflık raporunu Kuruma (KGK) bildirilmesi ve kendi internet sitelerinde yayımlanması yükümlülüğü getirilmesi ve bu tarihte yayımlanmaya başlayan şeffaflık raporlarının zaman içerisinde KGK yönlendirmeleri doğrultusunda gerekli düzeltme ve düzenlemelerin bağımsız denetim kuruluşları tarafından yapılması neticesinde şeffaflık raporlarının daha olgun hale geldiği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde bağımsız denetim kuruluşlarının tamamı 2019 yılı şeffaflık raporlarını açıklamamışlardır.

3.2. Araştırmanın Veri Analizi Yöntemi

Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği kapsamında denetim kuruluşları tarafından yıl içerisinde denetçilere yönelik olarak gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin değerlendirildiği bu çalışmada, nitel analiz yöntemleri içerisinde bulunan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Çıkarılma esasına dayanan içerik analizi yöntemi, bir takım aşamalarda gerçekleşmektedir. Bu aşamalar; araştırma hedeflerinin belirlenmesi, örneklemin oluşturulması ve örneklemin bölüneceği birimler ve bunların içinde toplanacağı kategorilerin saptanması, kategori frekanslarının nicel olarak belirlenmesi, gerektiğinde kategoriler arasındaki ilişkilerin çözümlenmesi, değerlendirme, çıkarılma ve yorumlama şeklinde olabilmektedir (Bilgin, 2014, 11).

Bu kapsamda, bağımsız denetim kuruluşlarının yayımladıkları şeffaflık raporlarında sürekli eğitim içeriği bulunan 72 sürekli eğitim başlığı, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Buna bağlı olarak bağımsız denetim kuruluşlarının sürekli eğitim politikaları kapsamında ağırlık vermiş oldukları eğitim başlıklarıyla ilgili değerlendirme yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Elde edilen örneklem kapsamında 72 bağımsız denetim kuruluşunun 2018 yılı şeffaflık raporları sürekli eğitim başlıkları bağlamında içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve inceleme sonucunda, elde edilen araştırma bulguları aşağıda yer alan Tablolarda belirtilmek suretiyle sonuçlarla ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

4.1. Bağımsız Denetim Yönetmeliği Kapsamında Şeffaflık Raporu Yayımlayan Bağımsız Denetim Kuruluşu Sayısı

KGK tarafından Bağımsız Denetim Lisansı verilen ve bu doğrultuda bağımsız denetim faaliyetleri gerçekleştiren bağımsız denetim kuruluşları sayısı ve 2018 yılında şeffaflık raporu yayımlayan bağımsız denetim kuruluş sayılarına Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo-1: Şeffaflık Raporu Yayımlayan Bağımsız Denetim Kuruluşu Sayısı

S.No	Denetim Kuruluşu Ölçeği	Denetim Kuruluşu Sayısı	Şeffaflık Raporu Sayısı	Oran (%)
1	4 Büyük Denetim Kuruluşu	4	4	100
2	Uluslararası Diğer	56	40	71,43
3	Ulusal	67	38	56,72
	TOPLAM	127	82	

Tablo 1’de de görüldüğü gibi KGK tarafından gözetime tabi tutulan 127 bağımsız denetim firması bulunmaktadır. Bu firmaların 4’ü dünya üzerinde faaliyet gösteren ve 4 büyükler olarak tanımlanan bağımsız denetim kuruluşlarıdır. 56 firma ise uluslararası faaliyette bulunan ve ülkemizde de çeşitli ortaklıklarla faaliyetlerini yürüten firmalardır. 67 firma ise herhangi bir denetim ağı içerisinde bulunmayan ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren firmalardan oluşmaktadır. 2018 yılı içerisinde KAYİK denetimi gerçekleştiren ve bu bağlamda şeffaflık raporu yayımlayan firmalara bakıldığında; 4 büyüklerin tamamının şeffaflık raporu yayımladıkları görülmekteyken, uluslararası alanda faaliyet gösteren 56 firmanın, 40’ının şeffaflık raporu yayımladıkları görülmektedir. Ulusal alanda faaliyet gösteren 67 firmanın ise 38 tanesinin şeffaflık raporu yayımladıkları görülmektedir. Şeffaflık raporu yayımlamayan firmalar 2018 yılı içerisinde KAYİK denetimi gerçekleştirmeyen firmalardır.

4.2. Şeffaflık Raporunda Sürekli Eğitim İçeriği Bulunan Bağımsız Denetim Kuruluşları

Bağımsız Denetim Yönetmeliği, kapsamında bağımsız denetim kuruluşları, denetçilerinin sürekli eğitimine yönelik izlenen politikalar hakkında açıklamalara şeffaflık raporunda yer verme yükümlülüğü altında olmakla birlikte bazı denetim kuruluşlarının şeffaflık raporlarında sürekli eğitim içeriklerine yer vermedikleri görülmektedir. Şeffaflık raporlarında sürekli eğitim içeriğine yer veren bağımsız denetim kuruluşlarının sayısı Tablo 2 ‘de yer almaktadır.

Tablo-2: Şeffaflık Raporunda Sürekli Eğitim İçeriği Bulunan Kuruluşlar

S.No	Denetim Kuruluşu Ölçeği	Rapor Sayısı	İçerik Bulunan Kuruluş Sayısı	Oran (%)
1	4 Büyük Denetim Kuruluşu	4	4	100
2	Uluslararası Diğer	40	35	88
3	Ulusal	38	33	87
	TOPLAM	82	72	

Tablo 2’de görüldüğü üzere 4 büyüklerin tamamı şeffaflık raporlarında yıl içerisinde gerçekleştirmiş oldukları sürekli eğitim faaliyetlerinin içeriklerine yer vermişlerdir. Uluslararası alanda faaliyet gösteren ve şeffaflık raporu yayımlayan 40 bağımsız denetim firmasının ise 35’i sürekli eğitim faaliyetlerinin içeriklerine yer vermişler ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren ve şeffaflık raporu yayımlayan 38 denetim firmasının ise 33 tanesi eğitim içeriklerine yer vermişlerdir. Eğitim içeriklerine yer vermeyen bağımsız denetim firmalarının Bağımsız Denetim Yönetmeliği, kapsamında, denetçilerinin sürekli eğitimine yönelik izlenen politikalar hakkında açıklamalara yer verme yükümlülüğüne uymadıkları görülmektedir.

4.3. Sürekli Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen 2018 Yılı Eğitim Başlıkları

Araştırmanın amacı doğrultusunda, örnekleme oluşturan bağımsız denetim kuruluşlarının 2018 yılı içerisinde gerçekleştirmiş oldukları sürekli eğitim faaliyetleri kapsamında eğitim başlıkları belirlenmiş ve söz konusu eğitim başlıklarına ilişkin bilgilere Tablo 3’te ve devamında yer verilmiştir.

Tablo-3: Sürekli Eğitim Kapsamında Gerçekleştirilen 2018 Yılı Eğitim Başlıkları

	Eğitim Başlıkları	Frekans
1	Bağımsız Denetim Standartları Eğitimi	48
2	Türkiye Finansal Raporlama Standartları Eğitimi	38
3	Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Tablo Standartları Eğitimi	34
4	Vergi Mevzuatı Eğitimi	32
5	Türkiye Muhasebe Standartları Eğitimi	28
6	Bağımsız Denetimde Etik İlkeler Eğitimi	28
7	Temel Muhasebe Eğitimi	21
8	Kalite Kontrol Sistemi Eğitimi	21
9	Envanter İşlemleri Eğitimi	20
10	Finansal Tablolar Analizi Eğitimi	14
11	SPK Mevzuatı Eğitimi	14
12	Denetim Süreci Eğitimi	13
13	Office Programları Eğitimi	12
14	Türk Ticaret Kanunu Eğitimi	12
15	Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Eğitimi	12
16	Denetim Teknikleri Eğitimi	11

17	Bağımsız Denetimde Bağımsızlık Eğitimi	11
18	Denetimde Risk Eğitimi	10
19	CAP Bilgisayarlı Denetim Programı Eğitimi	9
20	Oryantasyon Eğitimi	8
21	Finansal Yönetim Eğitimi	7
22	Sürekli Eğitim Bilgilendirme	7
23	Bağımsız Denetim Mevzuatı Eğitimi	7
24	Kurumsal Yönetim ve İlkeleri Eğitimi	7
25	Standartlara İlişkin Güncellemeler Eğitimi	7
26	Denetim Dosyası Eğitimi	6
27	Liderlik Eğitimi	6
28	Çalışma Kağıtları Eğitimi	5
29	Bilgi Teknolojileri Denetimi Eğitimi	5
30	Müşteri İlişkileri Eğitimi	5
31	Bağımsız Denetimde Örnek ve Uygulamalar Eğitimi	5
32	Uluslararası Muhasebe Standartları Eğitimi	4
33	Takım Çalışması Eğitimi	4
34	KGK Lisanslama Sınavlarına Hazırlık Eğitimi	4
35	Denetimde İletişim Eğitimi	3
36	İç Kontrol Sistemi Eğitimi	3
37	Konkordato Eğitimi	3
38	SGK Mevzuatı Eğitimi	3
39	Tek Düzen Hesap Planı Eğitimi	3
40	Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Eğitim	3
41	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi	3
42	Bağımsız Denetim Kalitesi Eğitimi	3
43	Sigortacılık ve Özel Emeklilik Geçiş Dönemi Eğitimi	3
44	SMMM Mesleği Sınavları Eğitimi	3
45	Eğitimcilerin Eğitimi	3
46	Şirket Değerleme Yöntemleri Eğitimi	2
47	Denetim Kanıtları Eğitimi	2
48	Kilit Denetim Konuları	2
49	Suistimal ve Farkındalık Eğitimi	2
50	İşletmenin Sürekliliğine İlişkin Eğitim	2
51	İdea Mus İstatistik Programı Eğitimi	2
52	Sektörel Eğitimler	2

Not: Tablo 3'te Eğitim Başlıklarından, frekansları 2 ve üzerinde olanlara yer verilmiştir.

Tablo 3'de de görüleceği üzere, bağımsız denetim kuruluşlarının 2018 yılında gerçekleştirmiş oldukları sürekli eğitim kapsamında genel olarak Bağımsız Denetim Standartları, Türkiye Finansal Raporlama Standartları, Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Tablo Standartları, Vergi Mevzuatı, Türkiye

Muhasebe Standartları ve Bağımsız Denetimde Etik İlkeler konularında eğitimlerini yoğunlaştırmakla birlikte farklı konularda da eğitim verdikleri belirlenmiştir. Tabloda yer verilmemekle birlikte bağımsız denetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilen ve frekansları 2’den az olan diğer eğitim başlıkları şu şekilde sıralanmaktadır:

C&IP - Delivering Industry Foresight, LCSP Development Programme - Summit I FY18, E-learning, Finansal Hizmetler Sektörü Teknik Bilgilendirme Eğitimi, SEC Accreditation Elearnings, SEC Eğitimi, AQMM Engagement Reviewers Workshop, Audit Excellence Eğitimi, D. Manager, Yönetici Gelişim Programı, EMS Eğitimi, EQCR Eğitimi, PCAOB Audit Excellence, EMS Workshop, EMS – Alignment and Review Techniques, FS - Banking Simulation , C&IP - Consumer Products Simulation, New Manager Bootcamp, Counselling and Feedback, Faktoring&Leasing Eğitimi, Fon&Aracı Kurum Eğitim, SEC Convergence, Şirketleri anlamaya giriş, Audit Junior Teknik Eğitimleri, 2018 Baseline SEC, 2018 Baseline US Denetim Standartları, 2018 SEC Periyodik Güncelleme, 2018 US Denetim Standartları ve ICOFR, 2018 US GAAP Periyodik Güncelleme, ACCA, Bankalarda Kredi İncelemeleri, Bilgi Gizliliği Eğitimi, C&M Session, C25 Eğitimi, CLARA, Denetçiler için Güvence Hizmetleri Standartları Eğitimi, Denetçiler İçin Yılsonu Hatırlatma Eğitimi, Duygusal Zeka, Geliştirici Geri Bildirim, Denetimin Temelleri, Entegre Olarak Aksiyon Alma Eğitimi, Fon Denetimlerinde Dikkat Edilecek Konular, Geliştiren Bildirim Eğitimleri, Güvenlik Farkındalığı Eğitimi, Harvard Business Review Çalıştayları, IDEA Platormu Eğitimi, İşlem 1 Eğitimi, Mentorluk, Müşterileri Sözleşmelerinden Hasılat: US GAAP ve UFRS Arasındaki Farklar, Etkin Pazarlama Teknikleri, Proje Yönetimi, Sentinel Eğitimi, Şirket Ortağı ile Görüşme, Sürdürülebilir Müzakere Yetenekleri, Yaman Müdürler, Kıdem Tazminatı Eğitimi, CSE Turkey Cluster SMDAC 2018, EMEIA Assurance New Senior Program TTT 2018, EMEIA Audit Academy, EMEIA FIDS FTDS SQL Intermediate Training, GAL - New Manager Pilot Session, TR EY Canvas Launch & QRM Eğitimi, Sözleşme Yaşam Döngüsü Boyunca Bağlantı Kurma Eğitimi, Yeni Müdürlere Yönetim Etkinlikleri, GAAP Eğitimleri, Etkin sunum Becerileri, Mülakat Teknikleri Eğitimi, Döviz Pozisyonunu Etkileyen İşlemlerin TCMB Tarafından İzlenmesi ile Bağımsız Denetimde Güncel Uygulamalar Eğitimi, Bağımsız Denetimin Amaçları ve Dikkat Edilecek Hususlar Eğitimi, Ön Denetim Çalışmaları Eğitimi, SGK Teşvikleri Eğitimi, Bireysel emeklilik sistemi (BES) Eğitimi, Aile Şirketlerinde Kurumsallaşma Eğitimi, Maliyet Muhasebesi Eğitimi, Şirketler Hukuku Eğitimi, Bilgi İşlem Eğitimi, E-fatura ve E-defter Eğitimi, YMM ve SMMM Mesleğinin Mali ve Ekonomik Sistemle İlişkileri Eğitimi, Bağımsız Denetim Uygulamalarında Geline Nokta Eğitimi, Cep Bilgisayarlı denetim Programı Eğitimi, KDV İadeler ve Tevkifat Eğitimi, Mesleki Bilgilendirme Eğitimi, Denetimde Kullanılacak Formlar Eğitimi, Denetim Şirketlerinde Zorunlu Rotasyon Eğitimi, Bankalarda Bağımsız Denetim Gerçekleştirecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik ile Bankalarca Yıllık Faaliyet Raporlarının Hazırlanmasına ve Yayınlanmasına İlişkin Yönetmelik ve Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Gerçekleştirilecek Bilgi Sistemleri ve Bankacılık Süreçlerinin Denetimi Hakkında Yönetmelik Eğitimi, Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile Finansal Kiralama, Faktöring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik Eğitimi, Tam ve Dar Mükellefiyet Eğitimi, Alacaklarda ve Sermayede İtfa Eğitimi, Denetimde Yeni Teknolojik Gelişmeler ve Mesleğe Etkileri Eğitimi, Banka Dışı Finansal Kurulara İlişkin Muhasebe İlke ve Standartları Eğitimi, TCMB Kredi Risk Bildirim Sistemi Eğitimi.

5. SONUÇ

Bağımsız denetim kuruluşlarının yıl içerisindeki faaliyetlerinin açıklanmasında önemli bir araç olan şeffaflık raporları kapsamında kuruluşlar tarafından denetim personeline yönelik olarak uygulanan sürekli eğitim faaliyetleri ve bunlara ilişkin içerikler de önemli bir unsur olmaktadır. Mesleki yetkinliklerin ve bilgi düzeylerinin geliştirilmesi ve kaliteli bağımsız denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için denetim personeli yıl içerisinde birçok eğitim faaliyetlerine katılmaktadırlar.

Bu çalışmada bağımsız denetim kuruluşları tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen sürekli eğitim faaliyetleri kapsamında farklı başlıkların, eğitim programlarında yer aldığı görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgular, bağımsız denetim kuruluşlarının genel olarak “Bağımsız Denetim Standartları”, “Türkiye Finansal Raporlama Standartları”, “Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Tablo Standartları”, “Vergi Mevzuatı”, “Türkiye Muhasebe Standartları” ve “Bağımsız Denetimde Etik İlkeler” konularında eğitim başlıklarını yoğunlaştırmakla birlikte farklı konularda da eğitim verdiklerini ortaya çıkarmıştır.

Eğitim konuları denetim personelinin yetkinliklerinin artırılmasında öngörülen ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenmekle birlikte denetim kuruluşlarının bu eğitimleri gerek yurt içinde gerekse yurt dışında, kendi bünyelerinde veya üniversite eğitimleri kapsamında sağladıkları görülmektedir. Bu durum bağımsız denetçilerin eğitimleri için belirlenen konuların belirli başlıklarda yoğunlaşmasıyla birlikte ihtiyaç duyulan veya bağımsız denetçilerin mesleki yetkinliğini artıracakları düşünülen diğer konularda da eğitim verildiği şeklinde değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Bilgin, N. (2014). Sosyal bilimlerde içerik analizi. 3. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

IAESB (International Accounting Education Standards Board, (15.12.2014). Professional Competence for Engagement Partners Responsible for Audits of Financial Statements (Revised). www.iaesb.org.

İskender, H. & Kırlioğlu, H. (2012). Türkiye’de muhasebe meslek mensuplarının mesleki yetkinliklerinin geliştirilmesinde sürekli eğitimin rolü. World of IFRS, Aralık,5, 1-31.

Tanç, A. & Gümrah, A. (2016). Şeffaflık raporları çerçevesinde bağımsız denetim kuruluşlarının sürekli mesleki eğitim politikalarının analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 18(Özel Sayı 1), 419-438.

T.C. Resmi Gazete (4 Kasım 2017. Sayı: 30230). Bağımsız Denetçiler İçin Sürekli Eğitim Tebliği, www.resmigazete.gov.tr.

T.C. Resmi Gazete (26 Aralık 2012. Sayı: 28509). Bağımsız Denetim Yönetmeliği, www.resmigazete.gov.tr.

20. YÜZYILIN BAŞLARINDA İNGİLTERE-AZERBAIJAN İLİŞKİLERİNDE EKONOMİK FAKTÖR

ECONOMIC FACTOR IN ENGLAND-AZERBAIJAN RELATIONS IN THE BEGINNING OF
THE 20th CENTURY

PHD. Ayten Muharremova
Azerbaycan Diller Üniversitesi

ÖZET

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, İngiltere'nin Azerbaycan'a yönelik politikasını çeşitli şekillerde izlemek mümkündür. Her şeyden önce, jeopolitik anlamda, Hindistan'la resmi Londra iletişimi için en kısa yol, bunun bir parçası olan Kafkasya ve Azerbaycan'dan geçiyordu. Times'ın şöyle yazması bir tesadüf değil: "İngiltere'nin geleceği Avrupa'da değil, ilk göçmenlerimizin geldiği kıtada karar verilecek ve daha sonra kuşaklar fatih olarak dönecek ... Türkistan, Afganistan, Hazar ve İran. satranç tahtasının bir parçasıdır ". Birinci Dünya Savaşı sırasında Antanta ile Üçlü Birlik arasındaki Ortadoğu ve Ortadoğu için jeopolitik mücadele aslında Hazar havzasının kontrolündeydi. Bu jeopolitik niyetin anahtarı, o sırada Rusya'da üretilen petrolün yüzde 95'inden fazlasını sağlayan Bakü'ye sahip olmaktı. Görünüşe göre diğer faktör yakıttı. İngiltere'nin Azerbaycan petrole ilgisi, Paris Barış Konferansı'na katılmak üzere Azerbaycan heyetinin bir parçası olarak Paris'e seyahat eden Miryagub Mehdiyev'in anılarına da yansıyor. "Tarihsel olarak doğal bir müttefik olan İngiltere ile ABD arasındaki soğuk ilişkinin nedenlerinden biri Musul ve Azerbaycan petrolü meselesiydi" .

Anahtar kelimeler: Dünya, jeopolitik, faktör

ABSTRACT

At the end of the First World War, it is possible to follow Britain's policy towards Azerbaijan in various ways. First of all, in the geopolitical sense, the shortest route to official London communication with India was through the Caucasus and Azerbaijan, which were part of it. It is no coincidence that the Times wrote: "The future of England will be decided not on Europe, but on the continent where our first immigrants came from, and then the generations will return as conquerors ... Turkistan, Afghanistan, the Caspian and Iran. It is part of the chessboard." During World War II, the geopolitical struggle between Antanta and the Trinity for the Middle East and the Middle East was actually under the control of the Caspian basin, the key to this geopolitical intention was to have Baku, which provided more than 95 percent of the oil produced in Russia at the time. His interest in Azerbaijani oil is reflected in the memories of Miryagub Mehdiyev, who traveled to Paris as part of the Azerbaijani delegation to attend the Paris Peace Conference. inden One of the reasons for the cold relationship between Britain and the US, a historically natural ally, is oil. It was a matter "

Key words: World, geopolitics, factor

20. YÜZYILIN BAŞLARINDA İNGİLTERE-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİNDE EKONOMİK FAKTÖR

I.Cahan Savaşı'nın sonunda(1918-ci yıl), İngiltere'nin Azerbaycan'a yönelik politikasını çeşitli şekillerde izlemek mümkündür. İlk olarak, jeopolitik anlamda, resmi Londra'nın Hindistan'la iletişim kurması için en kısa yol, bir kısmı Kafkaslar ve Azerbaycan'dı. Times'ın şöyle yazması tesadüf değil: "İngiltere'nin geleceği Avrupa'da değil, ilk göçmenlerimizin geldiği kıtada karar verilecek ve daha sonra kuşaklar fatih olarak dönecek ... Türkiye, Afganistan, Hazar ve İran. satranç tahtasının devam eden bir parçasıdır"[5, 31]. Birinci Dünya Savaşı sırasında Antanta ile Üçlü Birlik arasındaki Ortadoğu ve Ortadoğu için jeopolitik mücadele aslında Hazar havzasının kontrolündeydi. Bu jeopolitik niyetin anahtarı, o zaman Rusya'da üretilen petrolün yüzde 95'inden fazlasını sağlayan Bakü'ye sahip olmaktı. Görünüşe göre diğer faktör yakıttı. İngiltere'nin Azerbaycan petrole ilgisi, Paris Barış Konferansı'na katılmak üzere Azerbaycan heyetinin bir parçası olarak Paris'teki Miryagub Mehdiyev'in anılarına da yansıyor. "Tarihsel olarak doğal bir müttefik olan İngiltere ile ABD arasındaki soğuk ilişkinin nedenlerinden biri Musul ve Azerbaycan petrolü meselesiydi"[6, 50].

1917'de yabancı sermaye, Bakü'nün petrol endüstrisine, 54.3 milyon ruble, yani İngiliz sermayesinin neredeyse yarısı olan 112.6 milyon ruble değerinde yatırım yaptı [6, 49].

Büyük Britanya'nın Azerbaycan ile ekonomik ve ticari ilişkileri Orta Çağ'a kadar uzanmaktadır. Bu aynı zamanda İngiltere Kraliçesi I. Elizabeth'ten (1558-1603) Safevi Kralı I. Safafi'ye 25 Nisan 1561 tarihli bir mektupla da teyit edilir [2, 114]. 19. yüzyılın ikinci yarısından bu yana, İngiliz işadamlarının Bakü petrol endüstrisine hızlı girişi büyük finansal, ekonomik ve politik öneme sahiptir. İngiltere ile Azerbaycan arasındaki ekonomik ilişkilerin ana alanı petrol sektörüdür [6, 49].

İngiltere'nin Azerbaycan petrole ilgisini göstermek için bazı istatistiklerden bahsetmeye değer. 1917 yılına kadar, Rus petrol endüstrisine yaklaşık 400 milyon ruble yatırım yapıldı. İlginç bir şekilde, petrol endüstrisine yatırım yapan yabancı sermayenin dörtte üçü İngiliz başkentiydi. Kuşkusuz, Rus petrol endüstrisi Azerbaycan petrol endüstrisine atıfta bulunmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı'nın bir sonucu olarak toplanan Paris Barış Konferansı'nda konuşan Miryakub Mehdiyev, petrolün tüm araçlar için önemli bir yakıt üssü olduğunu, ancak dünyanın en zengin petrol kaynakları için büyük güçlerin mücadelesini de vurguladı. 1936'da Avam Kamarası'ndaki ünlü politikacı Winston Churchill'in petrolün önemi hakkındaki sözleri çok düşündürücüdür: "Bir damla yağ, bir damla kandan daha değerlidir" [3, 160]. Bu açıdan, İngilizlerin Azerbaycan'a gelme nedeninin büyük bir kısmı veya daha ziyade bölgede işgal politikasının uygulanması, ekonomik çıkarlar - petrol ile açıklanabilir. Ünlü Türk araştırmacı Raif Karadağ, Petrol Fırtınası adlı kitabında 1 Temmuz 1922'de tanınmış Times gazetesi çalışanı Arthur Moore, İngilizlerin Bakü yağı satın almak için Kafkasya'ya geldiğini ancak Bolşevik Rus hükümeti ile bir savaşa başlamaya hazır olmadığını söyledi. bunu yapmaya zorlandılar. Bizim görüşümüze göre, İngiltere'nin Azerbaycan'a olan ekonomik çıkarını sadece petrolle sınırlamak doğru olmaz. Azerbaycan'ın tarihsel olarak oluşturulmuş doğu-batı ve kuzey-güney ticaretinde oynadığı geçiş rolü bu dönemde de devam etmiştir. Tabii ki, dünya ticaretinden büyük payı olan İngiltere'nin dikkatinden kaçamadı. Avrupa ile Orta Asya ve Hindistan arasındaki en kısa yol Azerbaycan'dan geçiyordu. Azerbaycan ayrıca Londra'dan Bombay'a uzanan 8.200 metre uzunluğundaki demiryolu projesinin bir parçasıydı. Başka bir deyişle, demiryolu hattı

aşağıdaki gibiydi. Alexandrov-Rostov-Bakü-Tahran-Kerman-Nishki'ye ve nihayet Bombay'a ulaşmak zorunda kaldı. Sanki öyle. Şu anda devam etmekte olan Kuzey-Güney rotasının en eski sürümüdür.

Jeostratejik olarak, Güney Kafkasya İngiltere için büyük önem taşıyordu. Özellikle, Azerbaycan'ın, büyük sanayi ve finans merkezinin kontrolünü ele geçirme ve Hazar Denizi'ni ele geçirme girişimleri, İngiliz politikasının geleneksel ve öncelikli alanlarıydı. Aynı zamanda, Avrasya'nın temel jeopolitik anlayışı ile tutarlıydı. Hazar Denizi'ne sahip olmak sadece Kafkasya değil, aynı zamanda Orta Asya'nın kontrolü ve Hindistan'a giden yolun korunması anlamına da geliyordu [4, 208].

Bakü işgalinin başbakanı olan tanınmış bir İngiliz siyasi figürü olan Winston Churchill, askeri bir bakan olarak hizmet ederken İngilizlerin Hazar Denizi'ne kısa bir avantaj sağlayacak bir filo oluşturduğunu yazdı. İngiliz ordusu dünyanın en büyük stratejik hatlarından birine sahip. Ancak, Güney Kafkasya'da İngiliz ordusunun varlığı uzun sürmedi. Bakü'ye katıldıktan üç ay sonra, Şubat 1919'da Lloyd George hükümeti birliklerini en kısa sürede Güney Kafkasya'dan çekmeye karar verdi. İngilizlerin Kafkasya'dan ayrılma kararı, tam olarak açıklığa kavuşturulmamış ciddi sorunlardan biri olmaya devam ediyor.

Kahire'den, Kahire'den Kalküta'ya kadar İngiliz birliği tarafından bütün bir bölge yaratma fikri vardı. Bu fikir, Orta Doğu'da yeni bir İngiliz politikası içeriğinin kurulmasını teşvik etti - Hazar ve Kafkasya bölgeleri, özellikle petrol Baküü üzerindeki kontrol. Jeopolitik plan ayrıca Hindistan'ın kuzey sınırlarından Akdeniz'e uzanan bir dizi tampon devletin kurulmasını öngörüyordu. Bu zincirin İngiltere, Avustralya ve Yeni Zelanda arasında önemli bir bağlantı olan Hindistan'a yönelik saldırılarda bir kalkan olması gerekiyordu. Kafkas-Hazar bölgesi, İngiltere'nin o dönem için askeri-politik planlarında hâlâ özel bir yeri olan ana odak noktası haline gelmiştir [1, 26]. Bu kısa analizden, Azerbaycan'ın yirminci yüzyılın başlarında İngiltere'nin jeopolitik, jeostratejik ve özellikle katı yakıt talebine özel ilgisi olduğu sonucuna vardık.

KAYNAKLAR

1. Prof. P.Q. 20. yüzyılın başında Güney Kafkasya'daki uluslararası jeopolitik ilişkiler sisteminde // Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti ve Kafkas İslam Ordusu. Bakü: Kafkas Üniversitesi // Kafkasya Araştırma Enstitüsü, 2008, 505 s, s.23-38
2. Azimi D. M. Azerbaycan'ın Batı Avrupa ve Türkiye ülkeleriyle ticari ilişkileri (XV. II'nin yarısı - XVII. Yüzyılın ilk yarısı) Bakü, Eğitim, 2012, 282 s.
3. Karadağ R. Petrol fırtınası. İstanbul: Truva yayınları. İstanbul, Truna 2014, 376 p
4. Antimon ülkelerinin Güney Kafkasya Siyaseti (Kasım 1917 - Kasım 1918) / Azerbaycan İslam Cumhuriyeti ve Kafkasya İslam Ordusu. Bakü: Kafkas Üniversitesi Kafkasya Araştırmaları Enstitüsü, 2008, 505 s, s.58-81
5. Mikhailov YL 1918'de Azerbaycan'da İngilizce müdahalenin İngilizce çevirisi // // Izvestiya AN Azerb. Felsefe ve Hukuk Tarihi, Seri, 1979, Sayı 2, s.28-34
6. Salimov. Ş. D. Uluslararası ilişkilerde Azerbaycan petrolü sorunu. Tarih Bilimleri Doktoru için tez. Bakü, 2007,

ÖĞRETMEN ADAYLARININ YANSITICI DÜŞÜNME BECERİLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Özcan

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ÖZET

Bu araştırma pedagojik formasyon sertifika programına kayıtlı 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerini cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi ve bu bölümde isteyerek okuma değişkenleri açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma nicel bir çalışmadır ve tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinde pedagojik formasyon eğitimi alan 3 ve 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada 285 katılımcı yer almaktadır. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Araştırmada katılımcıların yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ölçülmesinde **Semerci (2007)** tarafından geliştirilen öğretmen ve öğretmen adayları yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinaline uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre KMO değeri 0.909, Bartlett testi değeri 6811.461 ($p < 0.05$) olarak bulunmuştur. Ölçekte ortaya çıkan 7 tema; sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma, mesleğe bakıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları 0.308 ile 0.607 arasında değişmektedir.

Pedagojik formasyon eğitimi alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ortalama puanı 2.61'dir. Cinsiyet, sınıf düzeyi ve bölüm değişkenlerine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < .05$). Bölüm değişkenine göre anlamlı farklılığın hangi ikili gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testine göre farklılıkların 'sayısal-spor' ($p = .003$), sözel-spor' ($p = .009$) ve 'sanat-spor' ($p = .008$) bölümleri arasında olduğu görülmektedir. Bölümü isteyerek okuma değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$).

Anahtar Kelimeler: Yansıtıcı düşünme, öğretmen adayı, pedagojik formasyon

1. GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz doğada bireyleri diğer canlılardan ayıran temel özellikler vardır. Bu özellikler arasında en önemlisi ise insanın düşünme becerisidir. Düşünen bireyler sorunlara farklı açılardan bakar, çözümler getirir alternatifler üretir ve çevresi tarafından fark edilir. İnsanı diğer tüm canlılardan ayıran bu temel özellik bilim insanlarının dikkatini çekmiş ve farklı düşünme yöntemleri üzerine araştırmalar yapmıştır. En temel düşünme biçimleri bilimsel düşünme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme olarak sıralanabilirken dikkat çeken bir diğer düşünme biçimi ise yansıtıcı düşünmedir.

Yansıtıcı düşünme temelde **Dewey'in (1933)** yaparak yaşayarak öğrenme modeliyle ortaya çıkmıştır. **Dewey** yansıtıcı düşünmeyi bireylerin var olan deneyim ve düşüncelerinin sonucu ortaya çıkan fikirlerin sebep-sonuç ilişkisi bağlamında ortaya çıkarılmasını kapsayan bir süreç olarak tanımlamaktadır. **Taggart ve Wilson'a (1998)** göre yansıtıcı düşünme akla ve bilgiye dayalı karar alma sürecidir. Bu tanımlardan yola çıkarak **Rodgers, (2002)** yansıtıcı düşünen öğretmen adaylarının problemlere yönelik çözüm yolları aramasının yanında uygulama ve öğretim yöntemlerinden yeni anlamlar çıkardığını ifade etmiştir.

Dewey'e göre yansıtıcı düşünme beş aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar belirli bir sıralamada olmamakla birlikte birbiriyle uyumlu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu aşamalar sırayla bireyin zihninde oluşan sorunları düşünmesi ve bunlara çözüm yöntemi geliştirmesi olarak öneriler aşaması; sorunların bir arada görülmesi ile gerçek problemin üzerine yoğunlaşılması olarak problem aşaması; problem durum üzerine gözlem yapılması ve önerilerin dikkate alınması olarak hipotez aşaması; tecrübe ve düşüncelerin birbiriyle birleştirilerek hipotezlerin test edilmesi olarak nedenleme aşaması; var olan probleme çözüm getirme ya da yeni bir problem durumu ortaya çıkarma olarak test etme aşamasıdır.

Dewey yansıtıcı düşünme becerisine sahip bireylerde olması gereken temel özelliklere sınıflamalar getirmiştir. Buna göre açık fikirli olan bireyler problemlere farklı ve yeni açılardan bakabildiğini, problem durumu aktif bir şekilde dinlediğini, sorunun ne olduğunu tespit ettiğini, ilgili tüm tarafları dinlediğini ve düşüncelerinin yanlış olabileceğini kabul ettiğini belirtmiştir. Tam isteklilik açısından bireyin problem durumuna tam olarak dâhil olmasını, farklı düşünceleri deneyimlemesini ifade eder. Sorumluluk açısından ise bireyin düşüncelerinin sonucunda karşılaşılabileceği olası durumlara karşı sonuçları göze almayı ifade eder.

Yansıtıcı düşünme becerileri bireye birçok açıdan yarar sağlamanın yanında eğitim açısından da katkı sağlar. Yansıtıcı düşünme becerilerini kullanan bireyler mesleki açıdan daha başarılı olabilir. **Norton (1996)** eğitim öğretim sistemlerinin yansıtıcı düşünme becerilerine sahip öğretmenlerin sergilemesi beklenen davranışları şöyle sıralamaktadır. Yansıtıcı düşünen öğretmen, kullandığı materyalleri ve öğretim yöntem ve tekniklerini

sorgulayarak kararlar alır, yeni düşüncelere açıktır, eleştiriye açıktır ve çözüm önerileri geliştirir, öğrencilerin sorunlarına çözüm önerileri geliştirir, entelektüeldir, almış olduğu kararların sonuçlarını öngörür ve planlamalarını yapar, yansıtma becerisini önemser, öğrencileri geleceğe hazırlar.

Pollard ve dig. (2008) tarafından açıklanan yansıtıcı öğretimin temel özellikleri ise şöyle ifade edilmiştir. Yansıtıcı öğretimde kullanılan teknik ve yöntemlerin yanında amaç ve sonuçlar da dikkate alınmalıdır. Öğretmenler sınıf içi etkinlik ve uygulamalarını izlemeli, değerlendirmeli ve düzeltmelidir. Kanıta dayalı araştırma yöntemlerinde yeterli olunmalıdır. Öğretmenlerin açık fikirli, sorumluluk bilincine sahip ve samimi olmalıdır. Öğretmenler sürekli öğrenmeli, diğer öğretmenlerle iletişimde olmalı ve işbirliği yapmalıdır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma pedagojik formasyon sertifika programına kayıtlı 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerini cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi ve bu bölümde isteyerek okuma değişkenleri açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma nicel bir çalışmadır ve tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinde pedagojik formasyon eğitimi alan 3 ve 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada 285 katılımcı yer almaktadır. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmiştir. Araştırmada katılımcıların yansıtıcı düşünme eğilimlerinin ölçülmesinde Semerci (2007) tarafından geliştirilen öğretmen ve öğretmen adayları yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinaline uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre KMO değeri 0.909, Bartlett testi değeri 6811.461 ($p < 0.05$)'dir. Ölçek 35 madde ve 7 temadan oluşmaktadır. Temalar; sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülü ve içten olma, mesleğe bakıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları 0.308 ile 0.607 arasında değişmektedir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Pedagojik formasyon sertifika programı öğrencilerinin demografik özellikleri

Değişken	Kategori	f	%
Cinsiyet	Kadın	200	70.2
	Erkek	85	29.2
Bölüm	Sayısal	36	12.6
	Sözel	166	58.2
	Sanat	74	26.0
	Spor	9	3.2
Sınıf Düzeyi	3	137	48.1
	4	148	51.9
Bu bölümde isteyerek okuma	Evet	246	86.3
	Hayır	39	13.7

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya 200 (%70.2) kadın 85 (%29.2) erkek olmak üzere 285 katılımcı dâhil olmuştur. Bölüm değişkenine göre 36 (%12.6) katılımcı sayısal, 166 (%58.2) katılımcı sözel 74 (%20.0)

katılımcı sanat ve 9 (%3.2) katılımcı spor bölümlerinin birinde eğitim almaktadır. Sınıf düzeyi incelendiğinde 137 (%48.1) katılımcı 3. Sınıf, 148 (%51.9) katılımcı 4. sınıf öğrencisidir. Son olarak bölümü isteyerek okuma değişkenine göre 246 (%86.3) katılımcı evet, 39 (%13.7) katılımcı hayır cevabı vermiştir.

Tablo 2. Pedagojik formasyon sertifika programı öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerine yönelik betimsel istatistikler

Bağımlı Değişken	Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri
N	285
$\bar{X}$	2.61
ss	0.37
Med	2.57
Mod	2.57
K_y	3.389
B_s	1.139

Tablo 2'ye göre pedagojik formasyon eğitimi alan 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ortalama puanı 2.61'dir. Bu durum öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri açısından orta düzeyde olduklarını ifade eder. Aşağıda Tablo 3'te pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin cinsiyete göre yansıtıcı düşünme eğilimleri sunulmuştur.

Tablo 3. Cinsiyete göre pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi için yapılan Mann Whitney U Testinin Sonuçları

Değişken	Kategori	N	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum sıra$	z	U	p
Cinsiyet	Kadın	200	133.88	26776.00	-2.866	6676.000	.004
	Erkek	85	164.46	13979.00			

Tablo 3 incelendiğinde pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin cinsiyete göre yansıtıcı düşünme eğilimleri erkek grubun lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < .05$). Aşağıda Tablo 4'te pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin bölüme göre yansıtıcı düşünme eğilimleri sunulmuştur.

Tablo 4. Bölüm değişkenine göre pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi için yapılan Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}_{sıra}$	Sd.	χ^2	p
Bölüm	Sayısal	36	129.64	3	8.962	.030
	Sözel	166	144.93			
	Sanat	74	136.07			
	Spor	9	217.72			
Kategoriler	N	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum sıra$	z	U	p
Sayısal	36	20.11	724.00	-2.954	58.000	.003
Spor	9	34.56	311.00			
Sözel	166	85.67	14222.00	-2.608	361.000	.009
Spor	9	130.89	1178.00			
Sanat	74	39.53	2925.50	-2.674	150.500	.008
Spor	9	62.28	560.50			

Tablo 4 incelendiğinde pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin bölüm değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .05$). Anlamlı farklılığın hangi ikili gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testine göre farklılıkların ‘sayısal-spor’ ($p = .003$), sözel-spor’ ($p = .009$) ve ‘sanat-spor’ ($p = .008$) bölümleri arasında olduğu görülmektedir. Aşağıda Tablo 5’te pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri sunulmuştur.

Tablo 5. Sınıf düzeyine göre pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi için yapılan Mann Whitney U Testinin Sonuçları

Değişken	Kategori	N	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum sıra$	z	U	p
Sınıf düzeyi	3. Sınıf	137	127.73	17498.50	-3.011	8045.500	.003
	4. Sınıf	148	157.14	23256.50			

Tablo 5 incelendiğinde pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .05$). Aşağıda Tablo 6’da pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin bölümü isteyerek okuma değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri sunulmuştur.

Tablo 6. Bölümü isteyerek okuma değişkenine göre pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi için yapılan Mann Whitney U Testinin Sonuçları

Değişken	Kategori	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	z	U	p
Bölümü isteyerek okuma durumu	Evet	246	140.30	3451.50	-1.390	4132.500	.165
	Hayır	39	160.04	6241.50			

Tablo 6 incelendiğinde pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin bölümü isteyerek okuma değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma ile pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimleri cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi ve bu bölümde isteyerek okuma değişkenleri açısından araştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yansıtıcı düşünme eğilimleri ortalama puanı 2.61’dir. Bu sonuç yansıtıcı düşünme eğilimlerinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin cinsiyete göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < .05$). Benzer araştırmalar incelendiğinde yansıtıcı düşünme eğilimleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir (Hoare, 2006). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri açık fikirlilik alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte diğer alt boyutlarda göstermemektedir (Hasırcı ve Sadık, 2011). Sınıf öğretmeni adaylarının cinsiyet değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur (Alkan ve Gözel, 2013). Cinsiyet değişkeninin Türkçe öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimine bir etkisi yoktur (Şahin, 2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Gedik, Akhan ve Kılıçoğlu, 2014). Cinsiyete göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında kadın grubun lehine anlamlı bir farklılık vardır (Duban ve Yelken, 2010). Cinsiyet değişkenine göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri kadın grubun lehine anlamlı farklılık göstermektedir (Yumuşak, 2015). Cinsiyet değişkeni yansıtıcı düşünme eğiliminde anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır (Sağır ve Bertiz, 2016). Matematik öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri cinsiyete göre kadın grubun lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir (Erdoğan ve Şengül, 2014).

Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin bölüm değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı farklılık göstermektedir ($p < .05$). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri bölümlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. (Duban ve Yelken, 2010). Bölüm değişkenine göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir farklılık vardır (Yumuşak, 2015).

Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır (Sağır ve Bertiz, 2016).

Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$). Sınıf öğretmeni adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur (Alkan ve Gözel, 2013). Türkçe öğretmen adaylarının sınıf düzeyi değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (Şahin, 2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinde sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Aydın ve Çelik, 2013).

Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin bölümü isteyerek okuma değişkenine göre yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>.05$). Başka bir ifadeyle öğretmen adaylarının kitap okuma değişkenine yansıtıcı düşünme eğilimleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Alkan, V. ve Gözel, E. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri. *Education Sciences*, 8(1), 1-12.
- Aydın, M.ve Çelik, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 169-131.
- Dewey, J. (1933). *How We Think. A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process*. Boston: D. C. Heath.
- Duban, N. ve Yelken, T. Y. (2010). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve yansıtıcı öğretmen özellikleriyle ilgili görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 343-360.
- Erdoğan, F. ve Şengül, S. (2014). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi. *Asian Journal of Instruction*, 2(1)18-30
- Gedik, H., Akhan, N. E. ve Kılıçoğlu, G. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri, *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), 113-130.
- Hasırcı, Ö. K., ve Sadık, F. (2011). Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 195-210.
- Norton, J. L. (1996). Locus of control and reflective thinking in preservice teacher. *Education*, 117(3), 401-408.
- Pollard, A., Anderson, J., Maddock, M., Swaffield, S., Warin, J. and Warwick, P. (2008). *Reflective teaching. evidence-informed professional practice*. London: Continuum.
- Rodgers, C. (2002). Defining reflection: another look at John Dewey and reflective thinking. *Teachers College Record*, 104 (4), 842-866).

Sağır, S. U.ve Bertiz, H. (2016). Fen bilimleri öğretmenliği öğrencileri ve pedagojik formasyon fen grubu öğrencilerinin yansıtıcı düşünme becerilerinin karşılaştırılması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 385.

Semerci, Ç. (2007). Öğretmen ve öğretmen adayları için yansıtıcı düşünme eğilimi (YANDE) ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 729-754.

Şahin, A. (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(37), 108-119.

Taggart, G. L.and Wilson, A. P. (1998). *Promoting reflective thinking in teachers. 44 action strategies*. USA: Corwin Press, Inc.

Yumuşak, G. K. (2015). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 466-481.

ATALARIN DİLİNDEN KADIN: TÜRK BOYLARININ ATASÖZLERİNDE KADIN ALGISI

WOMEN FROM THE LANGUAGE OF THE FAMILIES: THE PERCEPTION OF WOMEN IN THE PROCESSES OF TURKISH NIGHTS

Dr. Öğr. Üyesi Şule GÜMÜŞ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

ÖZET

Atasözleri; ataların deneyim ve gözlemlerine dayanan, hayata dair öğütleri içeren, kalıplaşmış özlü sözlerdir. Toplumsal iletişimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesinde, toplumun ahlaki ve kültürel değerlerinin oluşmasında, milli tasavvurun teşekkülünde atasözleri önemli rol oynamaktadır. Atasözleri, bir ulusun oluşturduğu kültürel değerleri gelecek kuşaklara aktarma adına adeta bir kalıp veya kap hükmündedir. Hammaddesi dil olan bu kap sayesinde atalar, atilere miras bıraktıkları kültürü aktarırlar. Bu sayede bireyler ait oldukları toplumun temel değerlerini öğrenerek manevi anlamda o toplum ile özdeşleşir. Böylece ilkin bireysel kimlik inşa edilir, ardından toplumsal kimlik oluşur. Toplumsal kimliğin özden uzaklaşmaması, milli değerlere bağlı olarak gelişim göstermesi toplumun hayat tasavvurunun özeti hükmünde olan atasözlerinin gelecek nesillere tam ve doğru olarak aktarılmasına bağlıdır. Atasözleri toplumların bilinçaltının yansıması, milli kimliklerinin aynası hükmündedir. Bir milletin atasözlerine bakarak o milletin duyuş ve düşünüş tarzı hakkında bir çıkarımda bulunmak mümkündür. Türk kültürünün temel taşları olan atasözleri tüm Türk dünyasında benzerlik hatta aynılık göstermektedir. Türk dünyası, kökleri Orta Asya’da bulunan ve dalları dünyanın çeşitli coğrafyalarına uzanan büyük bir ağaç gibidir. Aynı kültürün farklı coğrafyalardaki çiçeklenmeleri hükmünde olan ortak kültür ve inanç dünyası, atasözlerinde de ortak anlam değerleriyle yansımasını bulmuştur. Atasözleri bir taraftan ait oldukları milletlerin sosyal, kültürel, dinî ve dünyevî görüşlerini yansıtırken diğer taraftan milletlerin geçmişi ile bugünü arasında bir köprü durumundadırlar. Ortak bir tarihî geçmişe sahip toplumların, yaşadıkları ortak kültürel değerler ve hissettikleri milli duygular; birbirlerinden ne kadar uzaklaşırlarsa uzaklaşınsınlar her şekilde ortak sözlerle ve benzer anlatılarla karşımıza çıkmaktadırlar. Bu çalışmada ortak geçmişi olan ve aynı kültüre, Türk kültürüne, sahip bulunan Türk boylarına ait atasözlerinde “kadın” konusu irdelenecektir. Kadının sosyal hayattaki yeri ve Türk kültüründe kadın algısının atasözlerindeki yansımaları değerlendirilecektir. Anne ve eş olarak kadının toplum içerisindeki rolleri, kadına olumlu ve olumsuz yaklaşımların Türk boylarının atasözlerindeki anlam değerleri yorumlanacaktır. Burada konuyu sınırlandırmak amacıyla Türkiye, Kırgız ve Kazak Türklerinin atasözleri baz alınacaktır. Ortak atasözlerinin modern hayatta eğitim, kültür, sanat gibi farklı sahalarda yeniden canlandırılması modern Türk dünyasını oluşturan boyların duygu ve düşünce ortaklığını arttırması açısından önemlidir. Bu sayede; temel değerler asırlar öncesinden günümüze taşınacak ve böylece kökü mazide olan atiler yetişecek, aynı köke bağlı bulunan kardeş boylar arasındaki duygu ve düşünce birliği pekişecektir.

Anahtar Kelimeler: Atasözleri, Türk Boyları, Kadın

ABSTRACT

Proverbs; They are concise words based on the experiences and observations of the ancestors, including advice on life. Proverbs play an important role in the realization of social communication in a healthy way, in the formation of moral and cultural values of the society and in the formation of national imagination. Proverbs are like a pattern or a container in order to transfer the cultural values formed by a nation to future generations. Thanks to this container, which is the raw material of the tongue, the ancestors convey the culture to the horses. In this way, individuals become familiar with the society in a spiritual sense by learning the basic values of the society to which they belong. Thus, first individual identity is built, then social identity is formed. The fact that social identity does not move away from the essence and that it develops according to national values depends on the complete and correct transmission of the proverbs which are the summary of the society's concept of life. Proverbs are the reflection of the subconscious of societies, mirror of their national identity. By looking at the proverbs of a nation, it is possible to make an inference about the way the nation is feeling and thinking. Proverbs, which are the cornerstones of Turkish culture, Show similarities and similarities throughout the Turkish world. The Turkish world is like a big tree whose roots lie in Central Asia and its branches extend to various geographies of the world. The common culture and belief world, which has the same culture as the flowering of different geographies, has found its reflections with common meaning values in the proverbs. Proverbs reflect the social, cultural, religious and worldly views of the nations to which they belong, on the other hand they are a bridge between the past and present of nations. The societies with a common historical background, the common cultural values they live and the national feelings they feel; No matter how far they move away from each other, they come up with common words and similar narratives in every way. In this study, the subject of "woman inde will be examined in the proverbs of Turkish tribes which have a common background and have the same culture, Turkish culture. The place of women in social life and the reflections of women's perception in proverbs in Turkish culture will be evaluated. Meaning values of women as mother, woman as wife, woman as sibling and woman as an individual in proverbs of Turkish tribes will be interpreted. Here Turkey to limit the subject, Kyrgyz, Kazakh, Uzbek and Uighur Turks will be based on proverbs. The revival of common proverbs in different fields such as education, culture and art in modern life is important in terms of increasing the emotion and thought partnership of the tribes that make up the modern Turkish world. In this way; the basic values will be carried to the present day centuries and thus the horses with their roots in the past will be grown, and the unity of emotion and thought will be strengthened between the sister tribes that are connected to the same root.

Key Words: Proverbs, Turkish Clans, Women

GİRİŞ

Atasözleri; ataların deneyim ve gözlemlerine dayanan, hayata dair öğütleri içeren, kalıplaşmış özlü sözlerdir. Toplumsal iletişimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesinde, toplumun ahlaki ve kültürel değerlerinin oluşmasında, milli tasavvurun teşekkülünde atasözleri önemli rol oynamaktadır. Atasözleri, bir ulusun oluşturduğu kültürel değerleri gelecek kuşaklara aktarma adına adeta bir kalıp veya kap hükmündedir. Hammaddesi dil olan bu kap sayesinde atalar, atilere miras bıraktıkları kültürü aktarırlar. Bu sayede bireyler ait oldukları toplumun temel değerlerini öğrenerek manevi anlamda o toplum ile özdeşleşir. Böylece ilkin bireysel kimlik inşa edilir, ardından toplumsal kimlik oluşur. Toplumsal kimliğin özden uzaklaşmaması, milli değerlere bağlı olarak gelişim göstermesi toplumun hayat tasavvurunun özeti hükmünde olan atasözlerinin gelecek nesillere tam ve doğru olarak aktarılmasına bağlıdır. Atasözleri toplumların bilinçaltının yansıması, milli kimliklerinin aynası hükmündedir. Bir milletin atasözlerine bakarak o milletin duyuş ve düşünüş tarzı hakkında bir çıkarımda bulunmak mümkündür. Türk kültürünün temel taşları olan atasözleri tüm Türk dünyasında benzerlik hatta aynılık göstermektedir. Türk dünyası, kökleri Orta Asya’da bulunan ve dalları dünyanın çeşitli coğrafyalarına uzanan büyük bir ağaç gibidir. Aynı kültürün farklı coğrafyalardaki çiçeklenmeleri hükmünde olan ortak kültür ve inanç dünyası, atasözlerinde de ortak anlam değerleriyle yansımasını bulmuştur. Atasözleri bir taraftan ait oldukları milletlerin sosyal, kültürel, dinî ve dünyevî görüşlerini yansıtırken diğer taraftan milletlerin geçmişi ile bugünü arasında bir köprü durumundadırlar. Ortak bir tarihî geçmişe sahip toplumların, yaşadıkları ortak kültürel değerler ve hissettikleri milli duygular; birbirlerinden ne kadar uzaklaşırlarsa uzaklaşınsınlar her şekilde ortak sözlerle ve benzer anlatılarla karşımıza çıkmaktadırlar. Bu çalışmada ortak geçmişi olan ve aynı kültüre, Türk kültürüne, sahip bulunan Türk boylarına ait atasözlerinde “kadın” konusu irdelenecektir. Kadının sosyal hayattaki yeri ve Türk kültüründe kadın algısının atasözlerindeki yansımaları değerlendirilecektir. Türk boylarının atasözlerinde kadının nasıl ele alındığı yorumlanacaktır. Burada konuyu sınırlandırmak amacıyla Türkiye, Kırgız ve Kazak Türklerinin atasözleri baz alınacaktır.

Kadın; Türk boylarının sosyal yapısı içerisinde anne, kaynana, eş, kız kardeş, yenge, gelin olma rollerini üstlenmiştir ve sahip olduğu her bir rol için kendisinden beklenen görevler söz konusudur. Sosyal yapısı atlı-göçerevli bozkır kültürünün etkisi ile teşekkül eden Türk boyları arasında kadın, tarih boyunca erkek ile denk bir statüye sahip olmuştur. Tarihî kaynaklardan elde edilen veriler ve sözlü kaynakların aktardıkları Türk boylarının sosyal hayatında kadının saygın bir yeri olduğunu ortaya koymaktadır. Türk kadını tarihin ilk dönemlerinden itibaren yönetimde söz sahibi olmuş, gerektiğinde savaş yönetmiş, vatanını korumak için erkeklerle birlikte savaşmıştır. Türk dilinin ulaşılabilen ilk yazılı kaynakları olan Göktürk Yazıtları’nda geçen “Türk bodun yok bolmazun tiyin bodun bolçun tiyin kañım İteriş kaganıg ögüm İlbilge katunug Teñri töpüsinte tutup yügerü kötürmiş.” şeklindeki ifadede İteriş Kağan kadar İlbilge Katun da öne çıkmaktadır. (Tekin 2014: 27) Çıkış noktası tarih olan ve tarihi duyarlılıkları yansıtan Türk destanlarında da kadının sosyal hayat içerisinde erkek ile yan yana bulunduğu görülmektedir. Erkek gibi ata binen, ok atan, kılıç kuşanan, gerekli olduğu zaman savaşa katılan kahraman Türk kadını bugün de tarihsel süreçte üstlendiği rollere paralel olarak sosyal hayatta pek çok rol üstlenmekte ve erkek ile denk, saygın bir konumda bulunmaktadır.

Türk kültürü içerisinde kadına atfedilen en önemli görev analıktır. Kadının Türk tarihi ve mitolojisi içerisinde analık ile özdeşleşen güçlü bir rolü mevcuttur Anne olmak Türk kültüründe saygınlığı, güvenilirliği, fedakârlığı çağrıştırmaktadır. Toplumu meydana getiren bireylerin yetiştirilmesinde en büyük görev anneye verilmektedir. Bireyin maddi manevi gelişimini şekillendiren annedir. Annenin çocuğuna verdiği terbiye ve ahlak toplumun ahlak seviyesini belirlediğinden anneler toplumun manevi mimarları olarak görülmektedir. Evladı için her türlü zorluk ve zahmete katlanan annelerin kutlu ve saygın bir yere sahip olduğuna yönelik yaklaşımın temeli Türklerin eski inançlarında yer alan atalar kültü inanışıdır. Türklerin eski inancında yer alan ata-ananın kutsal olduğuna yönelik inanış İslamiyet ile birlikte pekişerek güçlenmiştir. Türk boylarının atasözlerine bakıldığında annelik makamının

kutsallığı, annelerin fedakârlığı, toplumun fertlerini yetiştirmede annenin belirleyiciliği, anne hakkının ödenmeyeceği hususunda ifadelerin yer aldığı görülmektedir.

Türkiye sahasında yer alan şu atasözleri Türk kültüründe anne olarak kadının görevleri ve toplum içindeki saygın yeri hakkında fikir vermektedir:

- Ana kucağı, cennet bucağı.
- Ana hakkı ödenmez.
- Kahraman, anadan doğar; at kısraktan.
- Ananın hayır duası, babanın bedduası tutar.
- Anamın ekmeğine kuru, ayranına duru demem,
- Ana gibi yâr, vatan gibi diyar olmaz.

Bu atasözlerinde annenin toplum nazarındaki saygın yeri dile getirilmektedir. Anne, saygınlığını sadece dünyaya çocuk getirmekle kazanmamıştır. Türk toplumunda anneye toplumun fertlerini yetiştirme görevi verilmiştir. Türkiye sahasındaki şu atasözleri annenin aile içi eğitimde, özellikle kız çocuklarının eğitiminde, etkin bir rol oynadığını ortaya koymaktadır:

- Kenarına bak, bezini al; anasına bak kızını al.
- Oğul babadan öğrenir sofrı çekmeyi, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi.
- Oğul babadan görür, at oynatmasını; kız anadan görür, sofrı donatmasını.

Benzer bir şekilde Kırgız sahasında da kadının annelik rolünü ve toplum içindeki saygın yerini ele alan atasözleri bulunmaktadır:

- Ata eneñdi sıylasañ öz balañdan apaa körösüñ. (Anne babana saygı gösterirsen öz çocuğundan saygı görürsün.)
- Atañ karısa kul kılba, eneñ karısa küñ kılba. (Baban ihtiyarlarsa kul etme, annen ihtiyarlarsa köle etme.)
- Ene todogu bulak, bala çöldögü kulan. (Anne dağdaki kaynak, çocuk çöldeki kulun.)
- Eneden süt iç, bilgin adamdan akıl iç. (Anneden süt iç, bilginden akıl iç.)
- Enenin köönü balada, balanın köönü talaada. (Annenin gönlü evladında, evladının gönlü tarlada/bozkırda)

Kazak Türklerinin atasözü varlığında da anne olarak kadının bulunduğu saygın konum ele alınmıştır:

- Erdiñ anası èldiñ anası.

“Kahramanın annesi, vatanın annesidir.”

- Äke asqar taw, ana ağar bulaq.

“Baba kocaman dağ, anne ise akan pınardır.”

- Ananıñ süti bal balanıñ tili bal.

“Ananın sütü bal, çocuğun ise dili bal.”

- Şeşe urgan kız oğbas.

“Annesinin vurduğu kız iflah olmaz.”

- Ananın âdebi kızına ülgü.

“Annenin edebi kızına örnektir.”

- Anaıdı Mekkege üş ret arqalap barsaı da qarızınan qutıla almaysın.

“Anneni Mekke’ye üç kez sırtında götürsen de annene olan borcundan kurtulamazsın.”

- Atasız üy batasız anasız üy panasız.

“Atasız ev duasız annesiz ev kimsesizdir.”

- Ananın süygen jeri otqa küymeydi oq ta timeydi..

“Ananın öptüğü yere ateş düşmez ok da değmez.”

- Ananın âdebi kızına ülgü.

(Annenin edebi kızına örnektir.)

Bu atasözlerinde anne hakkının ödenmeyecek kadar değerli olduğu, annenin evlatlarına örnek olduğu ve dolayısıyla toplumun kimliğini annenin inşa ettiği ifade edilmiştir. Anne evin çekip çevireni, evladın kol kanat gerenidir bu sebeple “Annenin vurduğu kız iflah olmaz” ve “Annenin öptüğü yere ateş düşmez ok da değmez.” Kazak sahasında tespit edilen bu atasözleri diğer Türk boylarının atasözlerinde olduğu gibi kadın için analık makamının kutsiyetini ortaya koyar niteliktedir.

Türk boylarının hayat tasavvurunda kadın, anne olarak saygın bir konuma sahip olduğu gibi eş olarak da önemli bir yerdedir. Türk boylarının sosyo-kültürel yapısında aile büyük önem taşımaktadır. Aile içi ilişkilerin sağlıklı olması, sağlıklı bir toplum yapısını meydana getireceğinden aileyi oluşturan fertlerin eş seçimi konusunda çok dikkatli davranması gerekmektedir. Bu düşünce atasözlerinde de öne çıkar. Huzurlu ve mutlu bir evlilik için özellikle kadının güzel hasletlere sahip olması gerektiği, aksi takdirde huzursuz bir evlilik gerçekleşeceğine yönelik düşünce atasözlerinde vurgulanmaktadır.

Türkiye sahasında bir erkeğin evlenmeden önce dikkatli olması, ahlaklı ve soylu bir kızı eş olarak seçmesi gerektiğine yönelik öğütler içeren atasözleri bulunmaktadır:

- Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al.
- Suyu çaydan, kızı soydan al.
- Tarlayı taşlı yerden, kızı gardaşlı yerden alma.
- Atın kötüyse sat kurtul, karın kötüyse at kurtul.
- Kadın var arpayı aş eder, kadın var eti taş eder.
- Kadın var ömür bezeği, kadın var sığır tezeği.
- İyi kadın dünya devleti.

Ayrıca “Yuvayı yapan dişi kuştur.” atasözünde kadının becerisi, tutumluluğu ve çalışkanlığı ile maddi açıdan; ahlakı, güzel huyu ve geçimli olmasıyla manevi açıdan bir aileyi ayakta tutacak yetkinliğe ve güce sahip olduğu vurgulanmaktadır. Kadına biçilen bu rol ve değer doğal olarak evlenilecek kadının seçimi hususunda çok titiz olmak gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır.

Kırgız Türklerinin şu atasözleri de ailenin mutluluk ve huzurunun daha çok kadına bağlı olduğunu ve bu sebeple evlilik için iyi bir eş seçmek gerektiğini vurgulamaktadır:

- Alganın cakşı bolso, argımak minip duularsıñ. Alganın caman bolso azabın tartıp kuuraarsıñ.
(Evlendiğin iyi olursa argımak ata binip eğlenirsin, evlendiğin kötü ise üzüntü çekerek kurursun.)
- Alganın cakşı bolso cakañ agarat, alganın caman bolso sakalıñ agarat.
(Evlendiğin iyi olursa yakan ağarır, evlendiğin kötü olursa sakalın ağarır.)
- Alganın caman bolso suuk söz ugup küyösüñ. Alganın cakşı bolso, bal sözün ugup süyösüñ.
(Evlendiğin kötü ise kötü söz duyup yanarsın, evlendiğin iyi ise bal gibi sözünü duyup seversin.)
- Alganıña süyünbö, ardagıña süyün.
(Evlendiğin kişiye sevinme, hürmetine sevgisine sevin.)
- Alganın suluu bolgon soñ arkırap betten algan soñ suluulugu ne payda.
(Aldığın güzel olup seni mahcup ettikten sonra onun güzelliğinden ne fayda.)
- At alsañ minip al ayal alsañ süyüp al.
(At alsan binip al, kadın alsan sevip al.)
- Ayal cakşısın eri süyöt, er cakşısın eli süyöt.
(Kadının iyisini eşi, erin iyisini halkı sever.)
- Ayaldı aşınan taanı, balanı başınan tanı.
(Kadını yemeğinden tanı, çocuğu başından tanı.)
- Ayalıñ mıktı bolso baktıñ, ayalıñ kıydı bolso kattıñ.
(Kadının iyi olursa bahtın/mutluluğun, kadının yalancı olursa felaketindir.)
- Cakşı ayal üy eesi, caman ayal col eesi.
(İyi kadın ev sahibi, kötü kadın yol sahibi.)
- Cakşı ayal üydün cayrañı, caman ayal üydün şaytanı.
(İyi kadın evin meleği, kötü kadın evin şeytanı.)
- Cakşı bolso katınıñ kelip turat cakınıñ, tabıla beret akılıñ kuusañ da ketpeyt cakınıñ. Caman bolso katınıñ kete beret akılıñ çakırsañ da kelbeyt cakınıñ.
(İyi olsa kadının, gelir gider yakının her an olur akılın. Kötü olsa kadının uçup gider aklın çağırırsan da gelmez yakının.)

- Cakşı car maritat, caman car karitat.

(İyi yâr gençleştirir, kötü yâr yaşlandırır.)

- Cakşı katın ırıs, caman katın uruş.

(İyi kadın rızık, kötü kadın kavga.)

- Cakşı katın kapkaluu şar, caman katın içi tolgon zaar.

(İyi kadın şehir dolusu servet, kötü kadın içi zehir zemberek.)

- Cakşı katın katın, caman katın otun.

(İyi kadın, kadın; kötü kadın odun.)

- Cakşıga barsaň caraşıp caraysıň camanga barsaň ubayım menen karıysıň.

(İyi biriyle evlenirsen gençleşirsin, kötü biriyle evlenirsen yavaş yavaş ihtiyarlırsın.)

- Kadırman bolso zayıbıň, kartaysa da kızga teň.

(Saygılı olursa kadının, yaşlansa da kız gibi)

- Katını cakşı cigittin kayda cürsö köönü tok.

(Kadını iyi yiğidin nereye giderse gönlü tok.)

Kırgız sahasında yer alan bu atasözlerinde iyi huylu, güzel ahlaklı, akıllı ve becerikli kadının erkeğin dayanağı olacağı; mutlu ve huzurlu bir ailenin teminatı konumunda olduğu bu sebeple eş seçerken bir kadında huy güzelliğine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kazak Türklerinin atasözlerinde de benzer bir şekilde evlilik yaparken erkeklerin seçeceği kıza dikkat etmesi gerektiğini vurgulayan atasözleri vardır:

- At alsañ minip al, äyel alsañ süyüp al.

(At alsan binip al, kadın alsan sevip al.)

- Enesin körüp kızın al, ayağın körüp basın al.

(Anasını görüp kızını al, ayağını görüp başını al.)

- Ağasın körüp inisine bar, äpekesin körüp siñlisin al.

(Ağabeyini görüp kardeşine var, ablasını görüp kız kardeşini al.)

- At alsañ ay keneş, äyel alsañ jıl keneş.

(At alsan bir ay danış, kadın alsan bir yıl danış.)

- At alsañ boyı menen basın al, qatın alsañ közi menen qasın al.

(At alsan boyu ile başına bakıp al, kadın alırsan gözü ile kaşına bakıp al.)

- Äyeliñ jaqsı bolsa basın künde törde, äyeliñ jaman bolsa basın künde körde.

(Hanımın iyi olsa başın her gün başköşededir, hanımın kötü olursa başın her gün mezardadır.)

- Äyeliñ şargaya bolsa agayıñ jat bolar, keliniñ şargaya bolsa tuwğan ulıñ jat bolar.

(Hanımın kavgacı olursa akraban yabancı olur, gelinin kavgacı olursa öz oğlun yabancı olur.)

- Jaqsı äyel munara, jaman er diywana.

(İyi kadın minare, kötü erkek divane.)

Türk boylarının düşünce dünyasında ve sosyal yaşamında kadın çoğunlukla saygın ve değerli bir konuma sahip olmuştur. Her ne kadar ataerkil bir yaşam sistemi ağır bassa da Türk boylarının sosyal yaşamında kadın toplumsal hayatı değiştirme ve dönüştürme gücüne sahip bir birey olarak algılanmıştır. Bu sebeple Türk boylarının atasözlerinde kadına yönelik övgüler içeren ifadeler bulunmaktadır. Türkiye sahasında yer alan şu atasözleri kadını takdir edip öven ifadeler içermektedir:

- Kadın erkeğinin eşi, evinin güneşidir.
- Evi ev eden avrat, yurdu yurt eden devlet.
- Varsa eşin rahattır başın, yoksa eşin zordur işin.
- Yuvayı dişi kuş yapar.

Benzer bir şekilde Kırgız Türklerinin atasözlerinde de kadını öven atasözleri tespit edilmiştir:

- Algan carıñ cakşı bolso atıñ tonuñ ne kerek.

(Aldığın yârın iyi olursa ata kürke ne gerek var.)

- Acarluu ayal adamdın periştesi, akılduu ayal erkektiñ şerikteşi.

(Sevimli kadın adamın meleği, akıllı kadın erkeğin sırdaşı.)

- Cakşı ayal caman erdi er kılat.

(İyi hanım kötü eri er yapar.)

- Cakşı katın üydün körkü, cakşı çapan toydun körkü.

(İyi kadın evin güzelliği iyi çapan düğünün güzelliği.)

Kazak Türklerinin atasözü varlığında da kadına övgü içeren örnekler mevcuttur:

- Jaqsı äyel, erge altın.

(İyi kadın ere altın.)

- Äyeliñ jaqsı bolsa üyiñ beyiş

(Hanımın iyi olursa evin cennet.)

- Jaqsı äyel munara, jaman er diywana.

(İyi kadın minare, kötü erkek divane)

- Äyeli joq üy, suwı joq diyirmen

(Kadını olmayan ev, suyu yok değirmen gibidir.)

Kadına yönelik övgü içeren atasözlerine bakıldığında kadının geçim ehli olması, akıllı ve becerikli olması, eli açık ve misafirperver olması gibi özelliklerinin vurgulandığı görülmektedir.

Türk boylarının atasözlerinde kadını yeren, eleştiren atasözlerine de rastlamak mümkündür ancak hemen şunu belirtmek gerekir ki yergi anlamı taşıyan bu atasözlerinde kadını, kadın olmasından, cinsiyetinden dolayı değil; kötü huyu ve beceriksizliğinden dolayı yerme durumu söz konusudur. Türkiye sahasında yer alan şu atasözleri kadına yönelik yergi anlamı taşımaktadır:

- Kadın eli kaşık sapından karadır.
- Kadın malı hamam tokmağıdır.
- Kadını sırdaş eden tellal aramaz.
- Kadının saçları uzun, aklı kısadır.
- Kadından vefa, zehirden şifa bekleme.

Kırgız Türklerinin atasözlerinde de kadını yeren ve eleştiren atasözleri bulunmaktadır:

- Caman attı mingençe cöö cürgön artık, caman katın alğança boydok cürgön artık.
- (Kötü ata binmektense yaya yürümek daha iyi, kötü kadınla evlenmektense bekâr gezmek daha iyi.)
- Caman ayal belgisi kazanı kalat cuulbay, kabı kalat buulbay.
- (Kötü kadının işareti tenceresi kalır yıkanmadan, torbası kalır bağlanmadan.)
- Caman ayal ketem dep korkutat, caman erkek ölöm dep korkutat.
- (Kötü kadın giderim diye korkutur, kötü erkek ölürüm diye korkutur.)
- Katını camandın kazanı sınık, erkeki camandın bıçağı iyri.

(Hatunu kötünün kazanı kırık, erkeği kötünün bıçağı eğridir.)

Kazak Türklerinin atasözü varlığında da kadını yeren atasözleri tespit edilmiştir:

- Jaman er jay buzadı, jaman äyel üy buzadı.

(Kötü erkek mekanı bozar, kötü kadın evi yıkar.)

- Jaman qatın alğanşa taw arqala.

(Kötü kadın alacağına dağı sırtla.)

- Qatınıñ urqsak bolsa şekeñ tırısqaq boladı.

(Kadının kavgacı olursa şakağın kırışik olur.)

- Attın jaman bolsa satıp kurtılarsın, katınıñ jaman bolsa kaytıp kurtılarsın.

(Atın kötü olsa satıp kurtulursun, karın kötü olsa boşanıp kurtulursun.)

Kadına yönelik yergi içeren atasözlerinde kadınların birey olarak kötü bir kişiliğe sahip olması, kavgacı ve geçimsiz olması, akılsız ve beceriksiz olması, açgözlü olmaları, kötü söz(yalan, iftira, dedikodu, dırdır) sahibi olmaları ele alınmış, eleştirilerek yerilmiştir.

SONUÇ

Sonuç olarak bu çalışmada Türkiye, Kırgız ve Kazak Türklerinin atasözlerinde kadının nasıl ele alındığı irdelenmiştir. Türk tarihinde kadın, sadece sosyal hayatta değil siyasi hayatta da roller üstlenmiştir. Bunun yanında kadından beklenenler ve kadına bakış açısı dine, kültüre, toplum yapısına ve zamana göre değişiklikler göstermiştir. Türk boylarının sosyal yaşamı ve hayat tasavvuruyla doğru orantılı bir biçimde kadının Türk atasözlerinde doğuran, büyüten, besleyen, destek olan ve eğiten saygın bir kişi olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Kadın evde kıymetli eş ve merhametli anne olmanın yanı sıra erkeklerin destekçisi ve danışmanı olarak tasvir edilmiştir. İncelenen atasözlerinde kız çocuğunun yetiştirilmesiyle alakalı ifadelerin fazlalığı dikkat çekmekte, Türk toplumunda kadına verilen önemi ortaya koymaktadır. Geleneksel kültürün yozlaşması neticesinde kadını yeren atasözleri bulunsa da bunların sayısı çok değildir. Az sayıdaki bu atasözlerinin çoğunda kadının cinsiyetinden ziyade kötü kişiliğinden dolayı yerildiği belirlenmiştir. Türk boylarının atasözlerinde yer alan “kadın” ile ilgili övgü dolu ve saygınlık atfedici ifadeler Türk kültüründe kadının geçmişten günümüze bulunduğu saygın konumu göstermesi açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ö. Asım (1984). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1- Atasözleri Sözlüğü, Ankara: TDK Yayınları.
- Çelik Şavk, Ülkü (2002). Kırgız Atasözleri, Ankara: TDK Yayınları.
- Çobanoğlu, Özkul(2004). Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü, Ankara: AKM Yayınları.
- Dıykanbayeva, Mayramgül (2017). “Kırgız Atasözlerinde Kadın ve Toplumdaki Yeri”, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, S. 59 s. 71-70.
- Durbilmez, Bayram (2019). Türk Dünyası Kültürü 2, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gülensoy, Tuncer (1975). “Türk Dünyası Atasözlerinin Anlam Yönünden Benzerlikleri Üzerine Notlar”, TFAY Belleten, Ankara, s.93-101.
- Güngör, A. ve A. Cailova Güngör (1998). Türkçe Açıklamalı Kırgız Atasözleri, Ankara: Engin Yayınevi.
- Gürsu, Uğur (2017). Kazak Atasözleri, Ankara: TDK Yayınları.
- Tekin, Talat (2014). Orhon Yazıtları, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KATILIMCI EYLEM ARAŞTIRMASI SÜRECİNİ YAŞAYAN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN EYLEM ARAŞTIRMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*

THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' VIEWS OF ACTION RESEARCH, WHO
EXPERIENCED PARTICIPATORY ACTION RESEARCH IN THEIR CLASSROOMS

Dr. Hasan UŞTU

Milli Eğitim Bakanlığı

Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu çalışmada ilkokullarda kendi sınıflarında katılımcı eylem araştırması sürecinde bütünleşik STEM etkinlikleri gerçekleştiren sınıf öğretmenlerinin eylem araştırmasına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Katılımcı eylem araştırması, bir organizasyon ya da program içerisinde çalışan doğal katılımcıların bir araya gelerek, değişim ve gelişimi sağlamak için önerilerde bulunmak amacıyla bir araştırma tasarlayarak yürütmelerini içeren bir araştırma yöntemidir. Araştırma 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Osmaniye Merkez ilçesinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarda çalışan üç erkek üç kadın altı sınıf öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiş. Öğretmenler sınıflarında gerçekleştirdikleri araştırma sürecindeki yaşadıkları deneyimi ifade etmelerini sonucunda katılımcı eylem araştırması sürecine yönelik görüşleri ortaya çıkmıştır. Sürecin öğretmenlerde ‘mesleki gelişim’ ve ‘disiplinler arası öğretim becerisi’ olmak üzere iki ana kategoride katkısı olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleki gelişim kategorisinde teoriyle uygulamayı birleştirme, uygulama deneyimi ve sürekli mesleki gelişim; disiplinler arası öğretim becerisi kategorisinde ise birden çok disiplini bütünleştirebilme ve STEM eğitimini anlama olmak üzere ana kategorilerin altında alt kategoriler oluşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Katılımcı eylem araştırması, STEAM eğitimi, ilkokullar, sınıf öğretmeni

**Bu çalışma Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ’ın danışmanlığında Hasan UŞTU tarafından hazırlanan “İlkokullarda Bütünleşik STEM/STEAM Etkinliklerinin Uygulanması: Sınıf Öğretmenleriyle Bir Eylem Araştırması” adlı doktora tez çalışmasının bir bölümüdür.*

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the opinions of classroom teachers who carried out integrated STEM activities in the process of participatory action research in their own classes in primary schools about the action research. Participatory action research is a research method that involves natural participants working in an organization or program to come together and design and conduct research to make suggestions for change and development. The research was carried out by a total of six classroom teachers, three males and three females working in primary schools affiliated to the Ministry of Education in Osmaniye Merkez district in the 2017-2018 educational year. As a result of the teachers' expressing their experience in the research process they carried out in their classrooms, their opinions regarding the participatory action research process emerged. It has been revealed that the process contributes to teachers in two main themes: "professional development" and "interdisciplinary teaching skills". In the category of professional development, "combining theory and practice", "practical experience" and "continuous professional development"; In the interdisciplinary teaching skill category, subcategories were formed under the main categories as "integrating multiple disciplines" and "understanding STEM education concept".

Keywords: Participatory action research, STEM education, primary school teachers

1. GİRİŞ

Eylem araştırması günümüzde nitel araştırması methodolojisinde yer alan ve giderek artan bir ilgiliye sahip bir araştırma türüdür. Kurt Lewin 1940'lı yıllarda, toplumsal kurumlar ve buralarda hizmet veren çalışanların değişim ve gelişimlerine yönelik araştırmalar yapmıştır. Eylem araştırmasının temeli Levin'in bu çalışmalarına kadar dayandırılmaktadır. Çünkü Levin eylem araştırmasını kullanan ilk kişi değilse de sosyal bilimlerde saygın bir yer edinmesini sağlamıştır (Herry ve Anderson, 2005). Gürgür (2016) eylem araştırmasını; 'değişim ve gelişimi sağlama odaklı, bireyin kendi uygulamalarını içeren, sistematik bir biçimde verilerin toplandığı, yansıtılmalı sorgulamaların yapıldığı ve bunlara dayalı yeni eylem planlarının hazırlanıp uygulandığı, döngüsel veya sarmal adımlarla gerçekleştirilen bir bilimsel araştırma süreci' olarak tanımlamaktadır (s.9-10). Bireyin kendi mesleki yeterlilikleri hakkında düşünmesi, döngüler halinde müdahaleler yürütmesi, bu müdahalelere yönelik eleştirel öz yansıtımlar yapması, süreci başkalarıyla paylaşması adımlarını içeren gelişim odaklı pozitif bir süreçtir (Hermes, 2001).

Eylem araştırmasının en çok kabul gördüğü alanlar; örgütsel gelişim, eğitim, sosyal hizmetler, kriminoloji, hemşirelik, halk sağlığı, uluslararası kalkınma ve tarım gibi alanlardır. Eğitimde eylem araştırmasının kuramsal temelleri ise John Dewey'in bilginin üretilmesinde deneyime verdiği öneme dayanmaktadır (Herry ve Anderson, 2005). Eğitim alanına yönelik olarak eylem araştırmasına ilişkin tanımlar özellikle; öğretmen, uygulama, sınıf ve okul odaklı yapıldığı görülmektedir (Gürgür, 2016). Elliott (2001) eylem araştırmasını, 'öğretmenlerin kendi uygulamalarını işbirliği içerisinde değerlendirip yansıtımlar yaptıkları süreç; uygulamalarında elde ettikleri pratik bilgi ve stratejileri benimsedikleri değerlerle daha tutarlı hale getirilmesi; çalışmalarını diğer öğretmenler tarafından kolayca ulaşılabilir ve anlaşılır bir biçimde kaydetmek ve böylece araştırma pratiği yaparak öğretmenler için gerçekten faydalı bir öğretim metodu geliştirilmesi' süreci olarak tanımlamıştır.

Alanyazında eylem araştırmasının eğitimdeki kuramsal bilgilerle uygulamayı birleştirerek aradaki boşlukların giderilmesinde, değişim ve gelişimi sağlamada, eğitim ve öğretim uygulamalarını

iyileştirmede, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayarak yetkinliklerini artırmada (Gürgür, 2016; Johnson, 2015) kullanıldığı ifade edilmektedir. Her ne kadar alanyazında bütünlük STEM uygulamalarının nasıl olması gerektiğiyle ilgili birçok teorik bilgi olmasına rağmen ilkököl öğretmenleri, STEM etkinliklerini sınıflarında planlama ve uygulama deneyimleri olmadığından etkinlikleri nasıl planlayacakları ve sınıflarında uygulayacakları konusunda zorlanmaktadır. Çünkü teori ve pratik farklı şeydedir. STEM eğitimiyle ilgili ilkököl düzeyinde araştırma yapmak isteyen bir araştırmacının; yeni Fen Bilimleri Öğretim Programına STEM eğitimiyle ilgili temaların eklenmesi, Türkiye’de özellikle ilkököl kademesinde yeni ve bakir bir alan olması, öğretmenlerin STEM eğitiminin ilkökullarda uygulanmasıyla ilgili mesleki gelişime ihtiyaç duymaları gibi etkenler nedeniyle doğal olarak eylem araştırmasına yönelmesi kaçınılmazdır. Öğretmenler kendi bütünlük STEM uygulamaları hakkında işbirliği içerisinde yansımalar yaparak, bütünlük STEM etkinliklerini sınıflarında fen bilimleri dersinde başarılı bir şekilde uygulama becerisi kazanmaları gerekmektedir. Çünkü eylem araştırmasında nihai amaç teoriyle uygulamayı birleştirmek, öğretimsel uygulamaları iyileştirmek ve öğretmeni geliştirmektir (Goodnough, Pelech ve Stordy, 2014). Bu nedenle araştırmamızda katılımcı eylem araştırması sürecini sınıflarında yaşayan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları bu deneyimin nasıl olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Öğretmenler kendi sınıflarında katılımcı eylem araştırması sürecinde bütünlük STEM etkinlikleri gerçekleştiren bireyler olarak eylem araştırmasına yönelik görüşlerinin neler olduğunun belirlenmesi hedeflenmiştir.

Problem

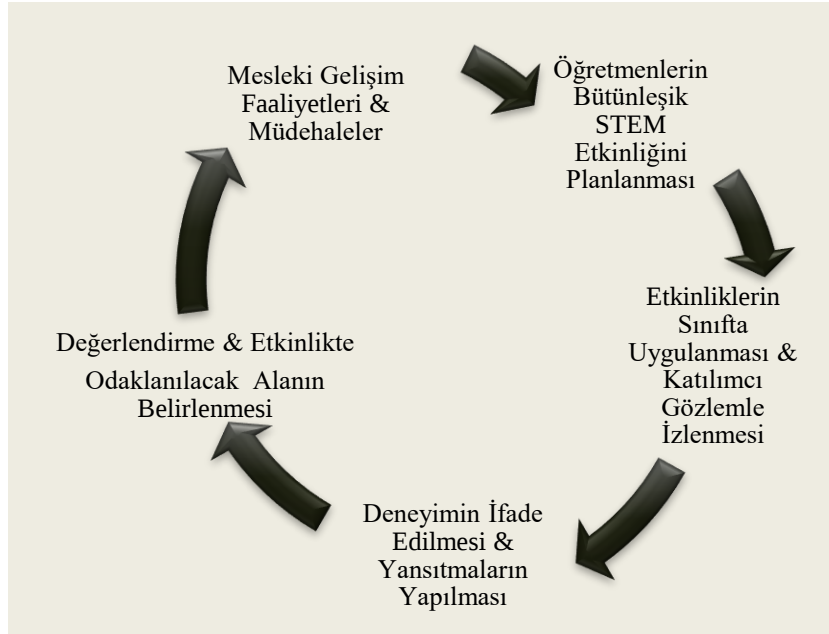
Katılımcı sınıf öğretmenlerinin bütünlük STEM etkinliklerine yönelik gerçekleştirilen eylem araştırması sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Öğretmenler sınıflarında, kendi bütünlük STEM etkinliklerini uygulamak ve deneyimlerini ifade etmeleri amacıyla eylem araştırması deseni tercih edilmiştir. Öğretmenler bizzat deneyimi yaşayan bireyler olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Alanyazında eylem araştırmasının eğitimdeki kuramsal bilgilerle uygulamayı birleştirerek aradaki boşlukların giderilmesinde, değişim ve gelişimi sağlamada, eğitim ve öğretim uygulamalarını iyileştirmede, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayarak yetkinliklerini artırmada (Gürgür, 2016; Johnson, 2015) kullanıldığı ifade edilmektedir.

Araştırma 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılının ikinci döneminde Osmaniye Merkez ilçesinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı ilkökullarda çalışan üç erkek üç kadın altı sınıf öğretmeni tarafından gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler kendi sınıflarında bütünlük STEM/STEAM etkinliklerini planlayıp uygulamışlardır. Katılımcı eylem araştırması süreci her öğretmen Şekil 1 de verilen döngüsel süreci iki defa tekrarlayarak süreci yaşamıştır.

Şekil 1: Katılımcı Eylem Araştırması Süreci



Katılımcı öğretmenler döngüsel bir süreçte Tablo 1’de verilen etkinlikleri kendi sınıflarında bir dönemde farklı zamanlarda iki kez uygulamıştır.

Tablo 1: Katılımcı Öğretmenler ve Uyguladıkları Etkinlikler

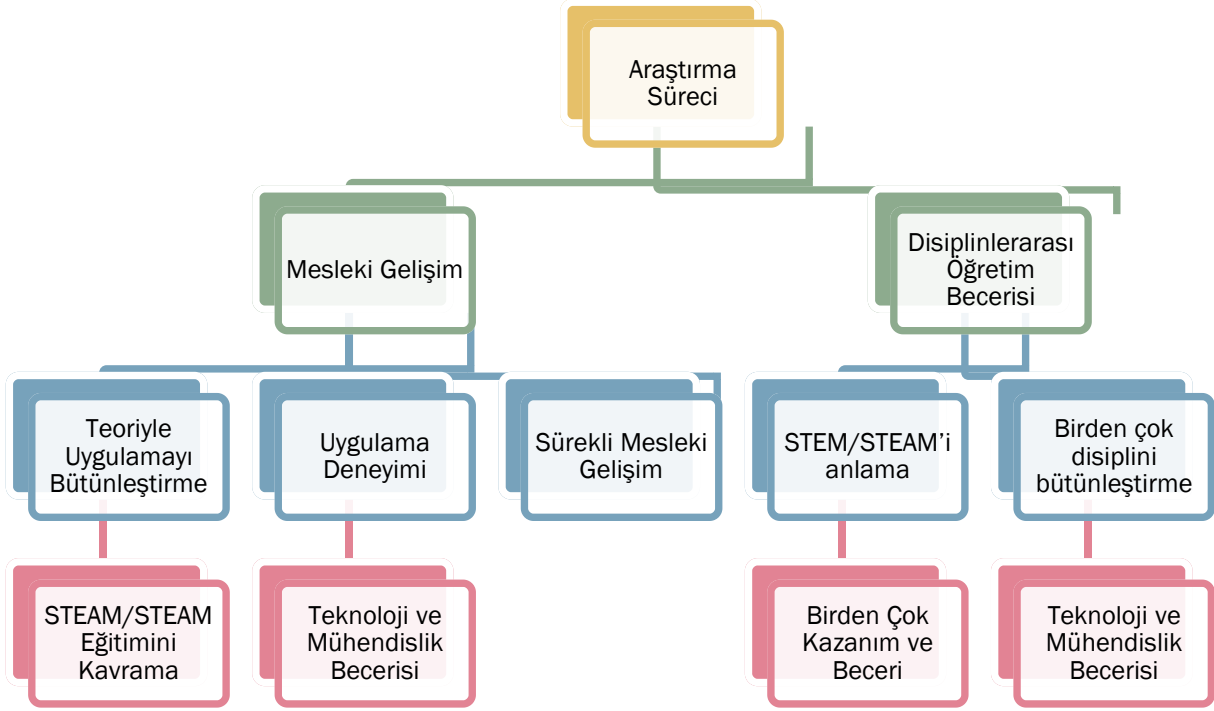
Etkinlik Adı	Öğretmen
Zamanın Keşfi	Araştırmacı
Uygun	Tezcan
Aydınlatma	Öğretmen
Güneş Fırını	Saime
Süper Güçlü	Öğretmen
Kâğıt Roketler	Mustafa
Pervaneler	Öğretmen
Yarışıyor	Şaziye
Avizemizi	Öğretmen
Tasarlıyoruz	Fatma

Öğretmenler eylem araştırması sürecinde yaşadıkları deneyimi görüşme, odak grup görüşmeleri ve kişisel günlükler vasıtasıyla süreçte ifade etmişlerdir. Bu veri toplama araçlarından elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak öğretmenlerin deneyimleri betimlenmiştir. Verilerin analizinde Nvivo 12 nitel veri analizi programı kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular öğretmenlere de sunularak fikirleri alınmış, katılımcı teyidi sağlanmıştır. Ayrıca veriler iki farklı araştırmacı tarafından kodlanarak karşılaştırılmıştır.

3. BULGULAR VE SONUÇ

Katılımcı öğretmenlerin sınıflarında bütünleşik STEM etkinliklerini uygulama deneyimleri Şekil 2 de verilmiştir.

Şekil 2: Öğretmenlerin Katılımcı Eylem Araştırması Sürecine İlişkin Görüşleri



Verilerin analizi sonucunda katılımcı öğretmenler eylem araştırması sürecinin kendilerine mesleki gelişim ve disiplinlerarası öğretim becerisi olmak üzere iki ana kategoride katkısı olduğunu tecrübe ettiklerini ifade etmişlerdir. Mesleki gelişim boyutunda öğretmenler teorik STEM eğitimiyle uygulamayı birleştirme olanağı elde ettiklerini bu şekilde uygulama deneyimi yaşadıklarını ve bu sürecin kendilerine sürekli mesleki gelişim süreci sağladığını ifade etmişlerdir. Bu konuda Mustafa Öğretmen:

“...orada (hizmet içi kurslar) size anlatıyorlar genel olarak sonra bir günde ya da belirli bir sürede kurs bitiyor. Sonra tamam. Ama burada etkinlikleri bizzat kendimiz sınıflarımızda uyguladık ve bir dönem boyunca süreci yaşadık. Bu bizim sürekli bu konuda kendimizi geliştirmemizi sağladı.” ifadesini kullanarak sürecin kendilerine nasıl sürekli mesleki gelişim sağladığını ve teorik süreçle uygulamayı birleştirdiklerini vurgulamıştır.

Öğretmenler yine aynı şekildi diğer boyutta ise bütünsel STEM /STEAM eğitiminin ilkökul kademesinde ne ifade ettiğini anlama fırsatı yakaladıklarını, disiplinlerarası öğretim becerisi kazandıklarını da vurgulamışlardır. Ayrıca öğretmenler özellikle ilkökul kademesinde teknoloji ve mühendislik eğitime yönelik öğretim becerisi kazandıklarını ifade etmişlerdir. Aynı şekilde Saime Öğretmen de: “İlk yaptığım etkinliği süreçte daha da geliştirdim ve hatalarımı gördüm. Şimdi STEM eğitimi ve etkinlik hazırlama deyince söyleyecek bir şeylerim var.” ifadesini kullanarak STEM eğitimi kavradığını ve bu konuda söyleyeceklerinin olduğunu belirtmiştir. Yine aynı şekilde Cantu (2015) öğretmenlerin öz değerlendirme ve yansımaların yapıldığı STEM uygulama süreçlerinde yer almalarının bütünsel STEM etkinliklerini oluşturma, değerlendirme

ve geliştirmelerine yardımcı olduğunu ve öğretmenlerin öz yeterliklerinin bu konuda anahtar rol oynadığını ortaya çıkarmıştır. Bonner (2012) ise yine öğretmenlerin eylem araştırması sürecinde rol almalarının yetkinliklerini arttırdığını, öğrencilerin yüksek beklentilerini karşılamada kendilerini daha yetkin hissettiklerini ortaya çıkarmıştır.

Sonuç olarak alanyazında araştırmalar (Darling-Hammond ve diğerleri, 2009; Flores, 2005; Fogarty, 1991; Guskey, 2000, 2003; Heller ve diğerleri, 2012; Hurley, 2001; Knowles, 1990; Lantz, 2009; Motel, 2010; Porter ve diğerleri, 2001; NGSS, 2013; NRC, 2013; Neil-Burke, 2016) göstermektedir ki öğretmenlere kendi uygulamalarını gerçekleştirme, yansıtma ve uzmanlarla işbirliği sağlandığında uygulamaları konusunda bilgi ve yetkinlik kazanmaktadırlar.

4. ÖNERİLER

Sonuç olarak ilkokullarda sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilen eylem araştırması süreci katılımcı öğretmenlere bütünleşik STEM/STEAM etkinliklerinin sınıflarında başarılı bir şekilde planlayıp uygulanması hususunda önemli katkılar sağladığı ortaya çıkmıştır. Süreçte teorik STEM/STEAM eğitimiyle uygulama ilkokul kademesinde birleştirme kendilerine özėü stratejiler geliştirme olanağı elde etmişlerdir. İlkokul kademesinde etkinliklerin planlanması ve uygulanmasında deneyimlenen engeller, öğretmenlerin ihtiyaçları belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında Türkiye’de ilkokul kademesinde bütünleşik STEM/STEAM eğitimiyle ilgili daha birçok çalışmanın yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Bonner, C. L. (2012). *An Exploration into Increasing Teacher Self-Efficacy Through Participation in Action Research* (Order No. 3503021). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (998964083). <https://search.proquest.com/docview/998964083?accountid=15725> adresinden 06.06.2018 tarihinde edinilmiştir.

Cantu, D. V. (2015). *Applying Reflection and Self-assessment Practices to Integrative Stem Lessons: A Design-based Research Study to Develop an Instrument for Elementary Practitioners* (Order No. 3663135). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1688919632). <https://search.proquest.com/docview/1688919632?accountid=15725> adresinden 13.01.2018 tarihinde edinilmiştir.

Elliott, J. (2001). *Action Research for Educational Change*. Buckingham: Open University Press.

Goodnough, K., Pelech, S., & Stordy, M. (2014). Effective Professional Development in STEM Education: The Perceptions of Primary/Elementary Teachers. *Teacher Education and Practice*, 27(2–3), 402–423. Retrieved from <http://www.mun.ca/tia/pdf/dissemination/goodnough-Pelech-stordy-2014.pdf>

Gürgür, H. (2016). Eylem Araştırması. In A. Saban & A. Ersoy (Eds.), *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (1st ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Herry, K., & Anderson, G. L. (2005). *The Action Research Dissertation: A Guide for Students and Faculty*. California: SAGE Publications.

Johnson, A. P. (2015). *Eylem Araştırması El Kitabı* (2nd ed.; Y. Uzuner & M. Anay Özten, eds.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Neil-Burke, M. B. (2016). *Toward the Design and Implementation of STEM Professional Development for Middlesschool Teachers: An interdisiplinary Approach* (Morgan State University). Retrieved from <http://adsabs.harvard.edu/abs/2016PhDT.....64N>

SANATLA TEKNOLOJİNİN BULUŞTUĞU NOKTADA, İLHAMINI DOĞADAN ALAN “DATA ESTETİĞİ”

Dr. Arş. Gör. Esra ERTUĞRUL TOMSUK

Çankırı Karatekin Üniversitesi

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun teknolojiyle ilişkisi varoluşuyla birlikte başlar. Dünyayı anlama, algılama, hissetme sürecinde teknoloji hep var olmuş ve bu süreçte insanın hayatını şekillendiren önemli öğelerden biri olmuştur. İnsanoğlunun doğayı yansıtmaya isteği sanatın oluşmasına öncülük etmiş; ilk sanat eserleri mağara duvarlarına çizilen objeler, hayvanlar veya günlük olaylar olmuş ve teknolojinin de gelişmesi ile insanın kendini ifade biçimleri değişmiştir. Sanat ilk çağlardan itibaren teknolojiyle birlikte gelişmiş, mağara duvarlarına yapılan resimlerden, antik çağlara, rönesanstan, sanayi devriminden günümüze; sanat ve teknoloji birbiriyle ilişkili ilerlemiştir. Sanatın malzemesi ve teknolojisi her geçen gün değişmiş, bu ilişki yeni teknik ve fikirleri tetiklemiştir.

Günümüzde dijital dünyanın her alanda hayatımızı etkilemeye ve şekillendirmeye başlaması, sanatın da yönelimlerini değiştirmesine neden olmuştur. Yeni medya sanatı günümüzün en yeni ve popüler alanlarından biri haline gelmiştir. Birçok sanat akımına tanık olan sanat tarihinde, günümüz teknoloji çağında bilgi toplumunun gelişim özellikleri ve teknolojisine uygun olarak dijital sanat ile yeni bir döneme girilmiştir. 1990’lı yıllarda ortaya çıkan “dijital sanat” ve ürünlerinin kökenleri 1960’lı yıllara dayanmaktadır.

Christiane Paul bu gelişimi şöyle özetliyor: “Sanat ve teknolojinin kesişim noktası endüstriyel çağdan elektronik alana geçişle olmuştur. 1966 yılında Amerika’da kurulan Sanat ve Teknoloji Deneyleri (EAT) kuruluşu sanatçılar ve mühendisler arasında etkili bir işbirliği geliştirmeyi hedefliyordu Dijital sanat alanında öncü sayılan ‘Cybernetics Serendipity’ isimli ilk sergi 1968 yılında Londra’da açıldı. Sanat değeri olan çok eser olmasa da bu alandaki araştırmalar sanatsal yaratının, yeteneğin yanı sıra bilgisayarlar aracılığıyla da yapılabileceğini ortaya koymaya çalışıyordu Yetenekli kişilerin elindeki sanatı daha geniş kitlelere yayarak demokratikleştirmeyi hedefliyordu.

Fotoğraf makinesinin ortaya çıkışı sanat tarihinde bir kırılma noktası olarak değerlendirilebilir. Dönemin sanatçıları yeni arayışlara yönelerek; anı yakalama, ışık ve yansımalarını görüntüleme gibi isteklerini dışa vurmuşlardır. Dolayısıyla doğayı birebir taklit etme ve geleneksel akademik resim anlayışının temel kuralları sorgulanmış ve bu kurallara bir başkaldırı niteliğinde olan yeni görüşler, yeni düşünceler ve fikirler ortaya çıkmıştır. Geleneksel görme mantığı yıkılarak yerine daha canlı, ışıklı, optik yasalara göre resmedilmiş bir doğa oluşturulmuş, atölye ışığında oluşturulan yanılsama bir kenara bırakılmıştır.

Dijital sanatın ilk örnekleri bu ortamda 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan hareketli fotoğraf buluşlarına dayandırılmaktadır. Sonrasında kinetik ve ışık sanatının farklı biçimleri, dijital sanatın öncüleri olarak gösterilmektedir. 60’larda video teknolojisinin gelişmesiyle beraber, multimedya performansları da sanata dahil olmuş ve kapsamı genişleyerek 90’larda artık izleyicilerin de dâhil olduğu interaktif özellikler kazanarak, günümüze kadar gelmiştir.

Bu süreçte günümüz sanatçısı da artık alışık olduğumuz geleneksel anlayışa karşın, farklı disiplinlerden hatta sanat dışı alanlardan da beslenen , bir çok alanda araştırmalar yapan ve gerektiğinde farklı iş sahalarıyla ortak üretimler yapabilen yeni bir sanatçı profiline dönüşmüştür.

Yeni sanatçı, artık bir bilim insanı gibi yeni teknolojiler araştıran, geliştiren, araştırmalar ve keşifler yapan ve sosyal sorunları bu geliştirdiği yeni diller üzerinden ele alan, yeni perspektifler üreten; hem bugünü hem geleceği kurgulayan bir kişidir.

Sanatın, sınırı olmayan doğası ve dijital teknolojilerin hayal gücünü duyu organlarıyla algılanabilir birer ürün hâline getirmesine olanak sağlayan araçları birleştğinde, dijital sanat eserleri ortaya çıkmaktadır ve temel olarak dijital teknolojiler kullanılarak oluşturulmuş ürünlerin yer aldığı sanat biçimi olarak ifade edilmektedir.

Dijital sanat, birbirinden farklı öğeleriyle izleyicilerine sıra dışı deneyimler yaşatır. Özellikle işitsel öğelerin kullanımıyla, tüm duylara güçlü bir şekilde hitap ederek izleyiciyi de içine alan bir süreç dönüşür.

Tokyo’da açılan ve dünyanın ilk dijital sanat müzesi olan MORI Building Digital Art Museum, ziyaretçilerine sanat ürünleriyle etkileşim olanağı sağlayan dijital teknolojiler kullanılan interaktif bir alan sunuyor. Ziyaretçiler burada simülasyonlar ve animasyonlarla bazen kendi tasarımlarını ve müziklerini yapabiliyor, bazen de uzayın derinliklerinde veya bir ormanda gezintiye çıkabiliyorlar.



Resim1. MORI Building Digital Art

Yeni medya aracılığıyla doğa temsilleri ve mekanın ve doğanın yeniden şekillendirilmesi, makine zekasının poetik bir dille fırça kullanır gibi yaratım sürecine dahil olması yeni bir disiplinlerarası dil gelişmesine neden olmuştur. Günümüzde de ilhamını doğadan alan ve günümüz dijital dünyasıyla bunu buluşturan sanat pratikleri gelişmektedir.

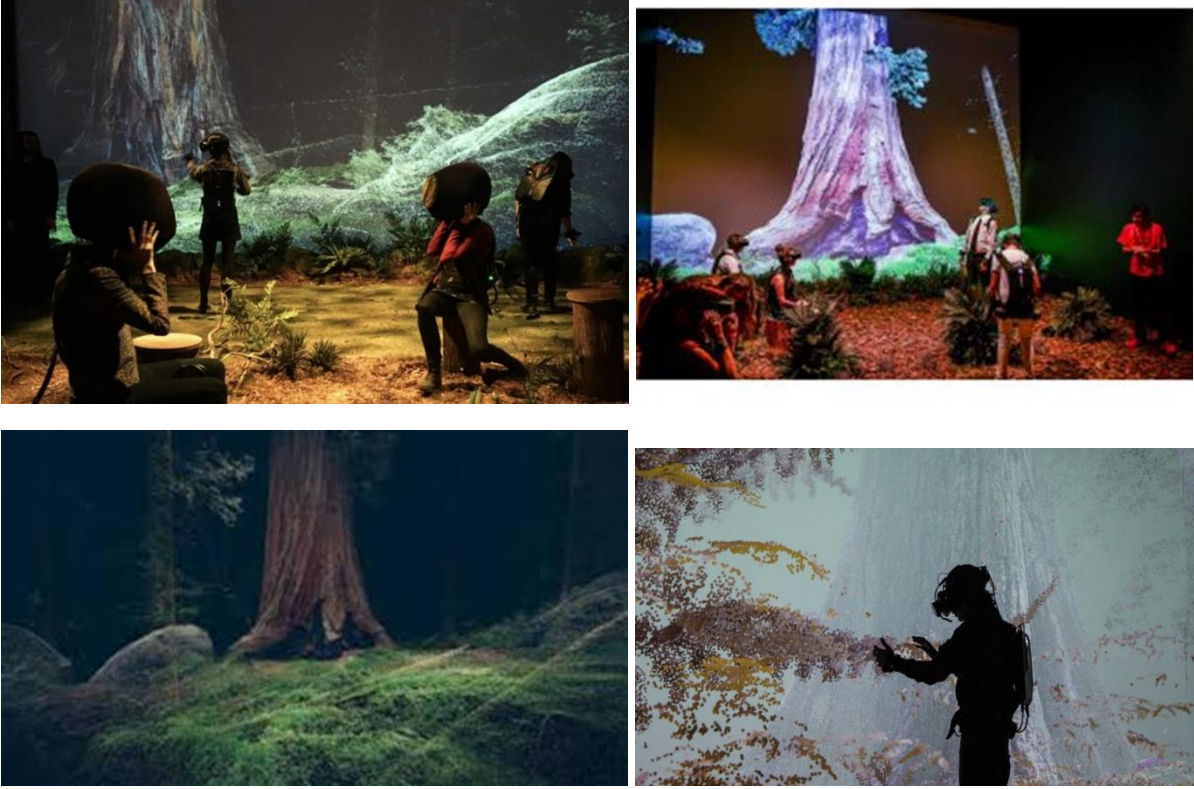
Bir araya gelmesi zor gibi görünen soğuk dijital dünya ile günümüz dünya meselelerinden aciliyetle önem arz eden konularından olan doğanın kötüye kullanılması ve insanın doğaya üstünlüğü yanılgısı, antroposen çağın bir gereksinimi olarak birliktelik geliştirmiş ve datanın şiirselliğinin keşfiyle bir çığır açmıştır. Bunun en iyi örneklerinden biri İngiliz sanat kolektifi Marshmallow Laser Feast'in teknoloji, data, bilim ve sanatı bir araya getiren, sanal gerçekliğin sınırlarını zorlayan çalışmalarıdır. Bir Hayvanın Gözlerinden (In The Eyes of the Animal) isimli, birden çok duyu organını aynı anda harekete geçiren, sanal gerçeklik deneyimi; çevremizdeki doğal güçleri ortaya çıkararak izleyiciyi büyülerken aynı zamanda birlikte yaşadığımız organizmaları fark etmemizi ve onlara karşı sorumluluklarımızı bize hatırlatmayı amaçlamaktadır. Çevreye duyarlı, çağımızın sorunlarına dikkat çeken, teknoloji ve sanatı bir araya getiren projeler gerçekleştirme misyonuyla gerçekleştirilen Bir Hayvanın Gözlerinden , İngiltere'nin Grizadale Ormanı'nda insansız hava araçları, LIDAR ve CT tarama teknolojisi ve 360° kameralar kullanılarak geliştirilmiştir. Toplanan veriler bilgisayar ortamında fotogrametri teknikleri ile birleştirilmiş ve üzerine İngiltere'nin çeşitli ormanlarından toplanan ses ve titreşim kayıtları eklenerek ortaya stereofonik ve hiper gerçekçi bir deneyimdir. Ormanlarda yaşayan sırasıyla bir sivrisineğin, yusufçuğun, kurbağanın ve baykuşun gözünden doğayı keşfetmemize olanak sağlayan sanatsal bir yolculuktur.



Resim 2. Marshmallow Laser Feast, Bir Hayvanın Gözlerinden

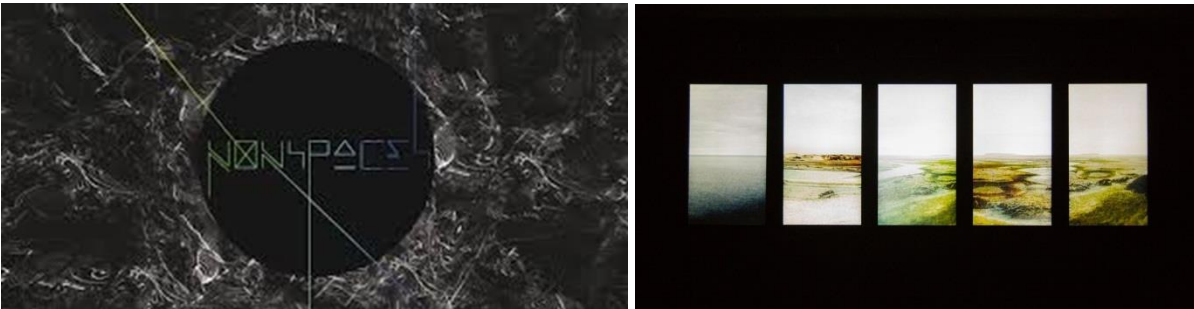
Ağaca Övgü (Treehugger), Marshmallow Laser Feast'in Dev Sekoya'dan başlayarak nadir ve nesli tükenmekte olan ağaçların sanal arşivine dönüştürmeyi planladığı çalışmasıdır. Bu proje ile asıl amaçlanan, dijital fosiller ve sanal alanlar yaratarak insanların doğal dünyayla bağlantı kurabilmelerini sağlamak ve bu şekilde doğanın korunmasına destek olmaktır.

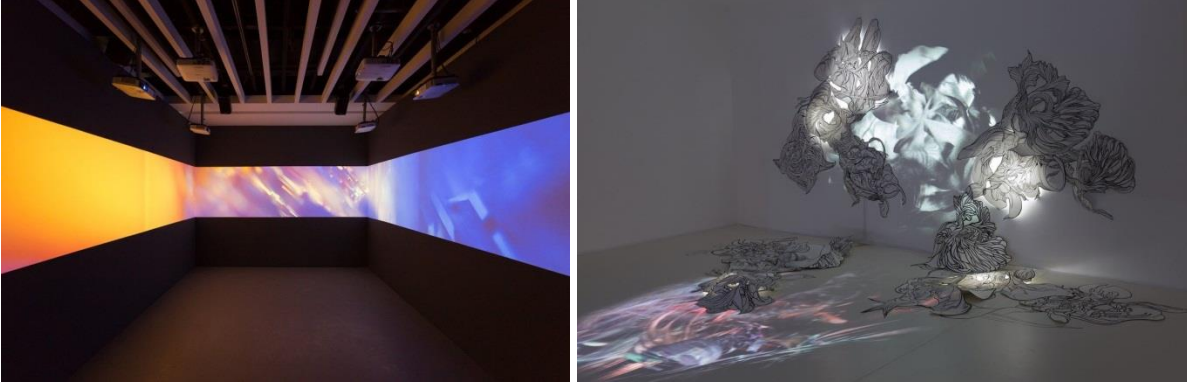
Londra’da yer alan Doğal Tarih Müzesi (Natural History Museum) ve Salford Üniversitesi’nin iş birliği ile ortaya çıkan Ağaca Övgü, Wawona , LIDAR, Beyaz Işık, CT taraması ve sanal gerçeklik gözlükleri kullanılarak, son derece ayrıntılı datalar üzerinde çalışılarak geliştirilmiştir. Sonuç olarak ortaya çıkan proje, alan ve zaman algımızı değiştiren, görünmezi görünür kılan, çok algılı üç boyutlu bir yerleştirme deneyimine dönüşmektedir.



Resim 3. Marshmallow Laser Feast, Ağaca Övgü

2017’de Akbank Sanat tarafından gerçekleştirilen ve 15 yerli-yabancı sanatçı ve kolektiften oluşan Nonspaces/ Yokyerler sergisi, yeni medya aracılığıyla doğa temsilleri ve mekanın yeniden şekillendirilmesine odaklanmaktadır.





Resim 4. Yokyerler, Akbank Sanat

İstanbul doğumlu, Los Angeles'ta yaşayan ve çalışan medya sanatçısı/yönetmen Refik Anadol bu alanın öncü isimlerinden biridir. Sanatçı, sanat ve bilimin buluştuğu noktada geleceğin resmini çizmekte ve yapay zeka ile veriyi şiirsel bir anlatım şekline dönüştürmektedir.

Enstelasyonlarında veri tabloları, veri heykelleri ve ışık projeksiyonlarından yararlanmaktadır. Çok boyutlu görsellerin özgün algoritmalarının yapı taşlarını, makine zekası yardımıyla elde edilen bu veri kümeleri oluşturmaktadır. Sanatçının işleri, mimarlık ve yeni medya sanatları arasında hibrid bir ilişki kurarak, özellikle dijital ve fiziksel varlıklar arasındaki alanı keşfetmektedir.



Resim 5. Refik Anadol, (çeşitli işler)



Sanatçı, NASA ile yaptığı Proje için Mars'ın bugüne kadar çekilen bütün fotoğrafları, ay'a iniş serüveninin arşivi, Hubble teleskobunun verilerinden yararlanarak, yapay zekanın sınırsız kapasitesi ve büyük veri bulutuyla yeni bir veri heykeli tasarlamıştır.

SONUÇ

Zorlu PSM kapsamında yaratılan Digilogue, dijitalin farklı disiplinlerle ilişkisini odağına alan bir platform olarak, dijitalleşme üzerine merak uyandırmayı, soru sormayı ve disiplinlerarası diyaloglar geliştirmeyi amaçlamaktadır. Dijitalin farklı disiplinlerle ilişkisini odağına alan bir platform olarak dijitalleşme üzerine merak uyandırmayı, soru sormayı ve disiplinlerarası diyaloglar geliştirmeye çalışmaktadır. Yapay zeka, ses, görseller ve karma gerçeklikle deneyler yapılan ve disiplinlerarası projeler üretilen platform, alanın öncü isimlerinin katıldığı paneller ve sergilerle, dijital dönüşümün sanat ile ilişkisini kurmakta ve dijital eserlerin korunması ile ilgili çalışmalar sürdürmektedir.

Çağdaş sanat eleştirmenleri arasında güçlü bir yeri olan, yazar ve küratör Vasıf Kortun; Digilogue iş birliğiyle yürütülen “Teknolojik sanat eserlerinin korunması” projesinde yer almaktadır. Kortun;

“Günümüzde artık yeni bir müze kuruyorsanız ilk bulmanız gereken eleman kodlamacı olmalı ve yeni teknolojiler konusunda uzman bir kişi olmalı. Bir küratör ,bir sanat tarihçi kadar yeni medya dillerini konuşan ve anlayan bir yazılımcı günümüz sanatını takip edebilmek için mecburiyet halini aldı. “ demiş ve dijital sanatın günümüzdeki yerine ve önemine dikkat çekmiştir.